

Afrika: na voljo vsem

Obseg in posledice grabeža zemljišč za agrogoriva

POROČILO | FRIENDS OF THE EARTH AFRIKA IN FRIENDS OF THE EARTH EVROPA

**Friends of
the Earth
Europe**

za ljudi | za planet | za prihodnost

**Friends of
the Earth
Europe**

Friends of the Earth

Evropa izvaja kampanje za trajnostno in pravično družbo ter za varstvo okolja, združuje več kot 30 nacionalnih organizacij z več tisoč lokalnimi skupinami in je del največjega svetovnega okoljskega omrežja, Friends of the Earth International.

**Friends of
the Earth
Africa**

Friends of the Earth

Afrika izvaja kampanje za trajnostno in pravično družbo ter za varstvo okolja, združuje več kot 15 nacionalnih organizacij z več tisoč lokalnimi skupinami in je del največjega svetovnega okoljskega omrežja, Friends of the Earth International.

Izdaja te publikacije v več evropskih jezikih je bila pripravljena v okviru projekta "Feeding and Fuelling Europe", s finančno podporo Evropske unije, MISERIOR, Rausing in Isvara. Za vsebino tega dokumenta so izključno odgovorni Friends of the Earth Madžarska in Friends of the Earth International in zanj ni možno smatrati, da kakorkoli odraža stališča Evropske unije.

Raziskave so izvedli Friends of the Earth Evropa, Center za okoljski razvoj/Friends of the Earth Kamerun (CED/FoEC), Friends of the Earth Sierra Leone, Friends of the Earth Gana, Akcija za okoljske pravice / Friends of the Earth Nigerije, Friends of the Earth Togo, Yonge Nawe – FOE Svazi, FOE Mavricij – MAUDESCO, Državljeni za pravo (CFJ) Malavi, Sklad za skupnostno usposabljanje in razvoj Zimbabve in Sklad NRDC / ZEGA za usposabljanje, Zambija.

Izdajatelj: Friends of the Earth Evropa

Uredniška skupina:
Helen Burley, Adrian Bebb

Koordinacija: Mariann Bassey (ERA/FoE Nigerija) in Adrian Bebb (FoE Evropa)

Slovenska izdaja:
Inštitut za trajnostni razvoj, september 2010

Odgovornost:
Anamarija Slabe

Inštitut za trajnostni razvoj
Metelkova 6,
1000 Ljubljana, Slovenija
tel: +386 14397 465
e: info@itr.si **www.itr.si**

Zahvaljujemo se tudi za raziskovalno podporo GRAIN (www.farmlandgrab.org), MISEREOR, Netzwerk Afrika-Deutschland, Markus Bier (geograf, Univerza v Aachnu).

Z zahvalo Greenpeace:
<http://www.greenpeace.org/africa/campaigns/forests>

Datum izdaje izvirnika:
junij 2010

Oblikovanje:
onehemisphere, Sweden
our@onehemisphere.se
www.onehemisphere.se

Oblikovanje zemljevidov:
Frank Pennycook

Tisk: www.beelzepub.com

Slika na naslovnici: Polje za agrogoriva. Vas Kupto, država Gombe, Nigerija.
© Environmental Rights Action

Na voljo na:
www.itr.si (v slovenščini)
www.foeeurope.org (izvirnik)

za ljudi | za planet | za prihodnost

Friends of the Earth Evropa

Mundo-b building, Rue d-Edimbourg 26,
1050 Bruselj, Belgija
tel: +32 2 893 1000 fax: +32 2 893 1035
e: info@foeeurope.org **www.foeeurope.org**

Afrika: na voljo vsem

Obseg in posledice grabeža zemljišč za agrogoriva

Predgovor	3
Povzetek in priporočila	4
Zemljevid, ki prikazuje primere grabeža zemljišč	6
1. Uvod	7
2. Kaj se res dogaja?	9
3. Kdo je vpleten in zakaj?	11
4. Pridelki	15
5. Posledice	17
6. Sklepi	26
Dodatek: primeri grabeža zemljišč	28

Predgovor

Afriško celino vse bolj obravnavajo kot vir kmetijskih zemljišč in surovin za preostali svet. Nacionalne vlade in zasebna podjetja po vsej celini pridobivajo dostop do zemljišč za gojenje rastlin za hrano in gorivo, da bi zadovoljile vse večje povpraševanje, pretežno v državah na drugih celinah. Agrogoriva – obsežno pridelavo rastlin, ki se uporabljajo za proizvodnjo tekočih goriv – nekateri slavijo kot rešitev za Afriko.

Zagovorniki agrogoriv na splošno trdijo, da bo proizvodnja agrogoriv rešila gospodarsko krizo, s katero se soočajo številne države v razvoju; ustvarila bo bogastvo in delovna mesta ter zmanjšala revščino.

Ti argumenti zanemarjajo drugo stran zgodbe in puščajo mnogo neodgovorjenih vprašanj. Ali je prizadevanje za pridelavo agrogoriv v interesu držav v razvoju, ali pa imajo resnične koristi industrializirane države Severa? Bo pridelava agrogoriv resnično zagotovila več delovnih mest in okrepila gospodarski razvoj na ravni (lokalnih) skupnosti? Se bo posvetila vprašanju negotove preskrbe s hrano, ki muči svet v razvoju? Kakšni so družbeni in okoljski stroški pridelave agrogoriv za družbe držav, kjer ta poteka? Kdo čaka, da pridobi koristi od celotnega procesa?

Na vsa ta vprašanja je treba odgovoriti objektivno. Omenjenih trditev ne smemo sprejeti, ne da bi jih podvrgli empirični analizi. Ta predpostavka je temeljni razlog za to raziskavo. Raziskava obravnava širjenje pridelave agrogoriv v Afriki in izpostavlja socialne, ekonomske, zdravstvene in okoljske pomisleke, ki smo jih odkrili.

BIDCO-v nasad oljne palme na otočju Kalangala, Viktorijino jezero, Uganda.

Povzetek in priporočila

Afriško celino vse bolj obravnavajo kot vir kmetijskih zemljišč in surovin za preostali svet. Nacionalne vlade, zasebna podjetja in investicijski skladi po vsej celini kupujejo dostop do zemljišč, da bi gojili rastline za hrano in gorivo.

Dostop do zemljišč zagotavlja hrano in preživetje za milijarde ljudi po vsem svetu, toda ker razpoložljivost rodovitnih zemljišč in vode ogrožajo podnebne spremembe, slabo upravljanje in vzorci potrošnje, povpraševanje po zemljiščih že nekaj časa narašča.

“Grabež zemljišč” – ko zemljišča, ki jih po tradiciji uporabljajo lokalne skupnosti, oddajo v zakup ali prodajo zunanjim vlagateljem (korporacijam in vladam) – po vsej Afriki postajajo vedno bolj običajen. Čeprav so mnogi od teh dogovorov namenjeni pridelavi hrane, pa je vedno več zanimanja za gojenje rastlin za gorivo – agrogoriva, zlasti za oskrbo rastočega trga EU.

Ta grabež zemljišč poteka hkrati z rastjo cen hrane, ki je privedla do prehranske krize v letu 2008. V nekaterih državah v razvoju je zaradi hrane prišlo do nemirov, na Haitiju in Madagaskarju pa so zaradi krize strmoglavili vlado. Kulture, ki se uporabljajo za agrogoriva, so bile pomemben dejavnik pri naraščajočih cenah hrane.

To poročilo se osredotoča na obseg teh poslov in zvezi z agrogorivi in se sprašuje o vplivih na lokalne skupnosti in na okolje. Ugotavlja, da je kljub omejenim informacijam vse več dokazov, da pomemben delež kmetijskih zemljišč na ta način pridobijo za gojenje rastlin za agrogoriva, v nekaterih primerih brez soglasja lokalnih skupnosti in pogosto brez celovite presoje vplivov na lokalno okolje.

Obseg problema

Študije kažejo, da je tretjina prodanih ali oddanih zemljišč v Afriki, okoli 5 milijonov hektarjev, namenjenih gojenju rastlin za goriva. Friends of the Earth so obravnavali primere grabeža zemljišč v 11 državah po vsej Afriki, od Etiopije do Mozambika (glej prilogo).

Medtem ko del teh zemljišč prodajajo (zasebnim podjetjem, državnim podjetjem ali investicijskim skladi), jih večino oddajo v najem, nekaj pa jih pridobijo s sklenitvijo pogodbe s kmeti za gojenje določenih kultur (t.i. “*outgrowing*”).

V to je vključena vrsta podjetij iz EU, pogosto malih, včasih s podporo ali udeležbo svojih nacionalnih vlad. Mnogi se radi hvalisajo s socialno in okoljsko koristnostjo svoje poslovne dejavnosti, ki ponuja zaposlovanje in obljube o razvoju podeželskih območij.

Zeleni OPEC

Veliko držav gostiteljic je v želji, da bi razvili potencialno donosno pridelavo za izvoz, te naložbe spodbujalo. Petnajst afriških držav je združilo moči, da so vzpostavile organizacijo, ki so jo opisali kot “zeleni

OPEC”, številne nacionalne vlade pa so oblikovale tudi lastne cilje in strategije za uporabo agrogoriv doma.

Vendar pa narašča tudi zavedanje o slabostih razmaha agrogoriv. Ko znanstveniki in mednarodne institucije postavljajo pod vprašaj koristi tega alternativnega vira goriv za podnebje, se lokalne skupnosti in v nekaterih primerih nacionalne vlade začenejo prebujati in se zavedati učinkov grabeža zemljišč na okolje in na preživljanje lokalnega prebivalstva.

Lokalni protesti

V Tanzaniji, na Madagaskarju in v Gani je po grabežu s strani tujih podjetij prišlo do protestov. Podjetja so obtožili, da lokalnim kmetom dajejo zavajajoče informacije, da pridobivajo zemljišča s pomočjo sleparskih lastnikov skupnostnih zemljišč in da kršijo okoljevarstveno zakonodajo.

Agrogoriva tekmujejo za kmetijska zemljišča s prehranskimi rastlinami, podjetja za razvoj agrogoriv pa s kmeti tekmujejo za dostop do teh zemljišč. Zdi se, da to v primeru jatrofe ni nič drugače kot pri drugih kulturah, kljub trditvam, da ta raste na nekmetijskih zemljiščih. Ko lokalne skupnosti izgubijo dostop do tradicionalnih zemljišč, se soočajo z vedno večjo prehransko negotovostjo in z lakoto – ogrožene so njihove človekove pravice do hrane.

Okoljska škoda

Pritisk na kmetijska zemljišča je privedel do izsekavanja gozdov, da bi naredili prostor za nasade agrogoriv, s čimer uničujejo dragocene naravne vire in povečujejo emisije toplogrednih plinov. V Etiopiji so za to, da bi naredili prostor za agrogoriva, izsekali zemljišča na varovalnem območju za slone.

Kmetje so ugotovili, da tako slavljen čudežna rastlina jatrofa namesto tega, da bi prinašala zjamčene prihodke, v resnici jemlje dragocene vodne vire in potrebuje drage pesticide. V nekaterih primerih so za to, da bi lahko posadili jatrofo, odstranili prehranske rastline, tako da so kmetje ostali tako brez dohodkov kot brez vira hrane.

Grožnja gensko spremenjenih rastlin

Še več, upravičena je skrb, da bodo biotehnoška podjetja v želji po novih trgih za svoje proizvode v agrogorivih videla pot na afriški trg. Potekajo raziskave gensko spremenjenih (GS) sort, ki bi lahko bile primerne za agrogoriva, biotehnoška podjetja pa vneta zatrjujejo, da bi njihovi proizvodi lahko prispevali k boju proti podnebnim spremembam.

Izkoriščanje virov

Rastoče evropsko in mednarodno povpraševanje po agrogorivih kot gorivih za prevoz ustvarja tržno povpraševanje po agrogorivih. Medtem ko afriški politiki lahko obljublajo, da bodo agrogoriva njihovim državam pomagala k lokalni preskrbi z energijo, pa je resničnost taka, da večina tujih podjetij razvija agrogoriva za prodajo na mednarodnem trgu. Obvezujoč cilj EU za povečanje agrogoriv je nedvoumna spodbuda za grabež zemljišč v Afriki.

Se položaj spreminja?

Zaskrbljenost glede socialnih in okoljskih vplivov je povzročila mrtvi tek v številnih državah, na primer v Tanzaniji in Svaziju. Nekatera podjetja so svoje naložbe tudi umaknila. Toda drugje navdušenje nad agrogorivi še ni pojenjalo.

Tako kot so afriške države doživele izkoriščanje fosilnih goriv in drugih naravnih bogastev v korist bogatejših držav, obstaja tveganje, da bodo agrogoriva, posredno z njimi pa afriška kmetijska zemljišča in naravne vire, izvažali v tujino, koristi za lokalne skupnosti in nacionalna gospodarstva pa bodo zanemarljive.

Priporočila za ukrepanje

1. Zaustaviti grabež zemljišč

- > Ukiniti spodbude – politične cilje, ki povečujejo povpraševanje po agrogorivih, zlasti obvezni cilj EU.
- > Afriške države bi morale takoj ustaviti nadaljnje pridobivanje zemljišč in naložbe v agrogoriva.

2. Prave politične prednostne naloge

Kmetijska revolucija – nameniti naložbe in dati prednost razvijanju prehranske suverenosti – pravice ljudi do ustrezne, zdravo, lokalno pridelane in nadzorovane hrane.

Energetska revolucija – zmanjšanje rabe energije v prometu s pomočjo hitrega razvoja učinkovitejših vozil ter z naložbami v trajnostne družbe z uporabo javnega prevoza, hoje in kolesarjenja.

3. Ravnanje z izvajalci grabeža

Pred vsako prodajo ali oddajo zemljišča v najem so potrebne celovite **okoljske in socialne presoje vplivov** spremembe rabe zemljišč, ki jih je treba izvesti ob sodelovanju lokalnih skupnosti. Upoštevati morajo vplive na biotsko raznovrstnost, naravne vire, gensko erozijo, prehransko suverenost,

enakopravnost spolov, dostop do proizvodnih sredstev lokalnih skupnosti (vključno z nomadskimi živinorejci ali potujočimi kmeti) ter vplive novih tehnologij in investicij v infrastrukturo.

Polna pravna odgovornost podjetij in vlagateljev – vsak posel z zemljišči mora vključevati jasne, pravno zavezujoče in izvršljive obveznosti vlagatelja. Vlagatelji bi morali plačati v obvezni sklad za zavarovanje odgovornosti, ki bi zagotovil kritje za primere kršitev. Neodvisne in participativne naknadne ocene vplivov je treba opraviti v vnaprej določenih presledkih.

Popolno strinjanje skupnosti in zaščita avtohtonega prebivalstva Vsaka prodaja ali zakup zemljišča se lahko opravi samo s prostovoljnim, predhodnim in informiranim soglasjem udeleženi lokalnih skupnosti. Običajne pravice skupnosti in zaščita domorodnih ljudstev so ključnega pomena.

Kmet in okolju prijazno kmetovanje Prednost morajo dobiti takšne naložbe in razvoj kmetijstva v Afriki, ki podpirajo male kmete in ekološko kmetijstvo malega obsega. Razviti sistem kmetovanja bi moral spoštovati okoljske omejitve, ne bi smel povzročati toplogrednih plinov in izčrpavati tal, preprečevati bi moral izčrpavanje zaloga vode. Taki sistemi seveda prepovedujejo uporabo gensko spremenjenih poljščin ali dreves.

Kmetovanje za lokalno skupnost Zaradi zgodovinskih negativnih vplivov, ki so jih povzročili nestabilni mednarodni trgi, ter zato, da bi zmanjšali odvisnost od pomoči v hrani, bi morale biti kakršnekoli nove rabe zemljišč osredotočene na oskrbovanje lokalnega trga. Nedavno so na primer predlagali, da bi morali zagotoviti, da bodo vsi posli z zemljišči vključevali pravno obvezo o določenem minimalnem odstotku pridelkov za prodajo na lokalnem trgu.

Hrana je naravna pravica in kmetijskih pridelkov se ne sme obravnavati kot tržno blago, katerega končni namen je ustvarjanje poslovnih dobičkov – pred zadovoljevanjem človeških potreb. Z namero, da preskrbimo prebivalstvo na urbanih in podeželskih območjih, je treba spodbujati in krepiti družinske in male kmetije.

Varnost kmetijskih delavcev Plačanim kmetijskim delavcem je treba zagotoviti ustrezno varnost pri delu, njihove temeljne človekove in delavske pravice pa bi morali določiti z zakonodajo in uveljaviti v praksi, v skladu z veljavnimi instrumenti ILO. Povečanje varnosti bi prispevalo k izboljšanju zmožnosti delavcev in njihovih družin, da si omogočijo dostop do zadostne in primerne hrane.

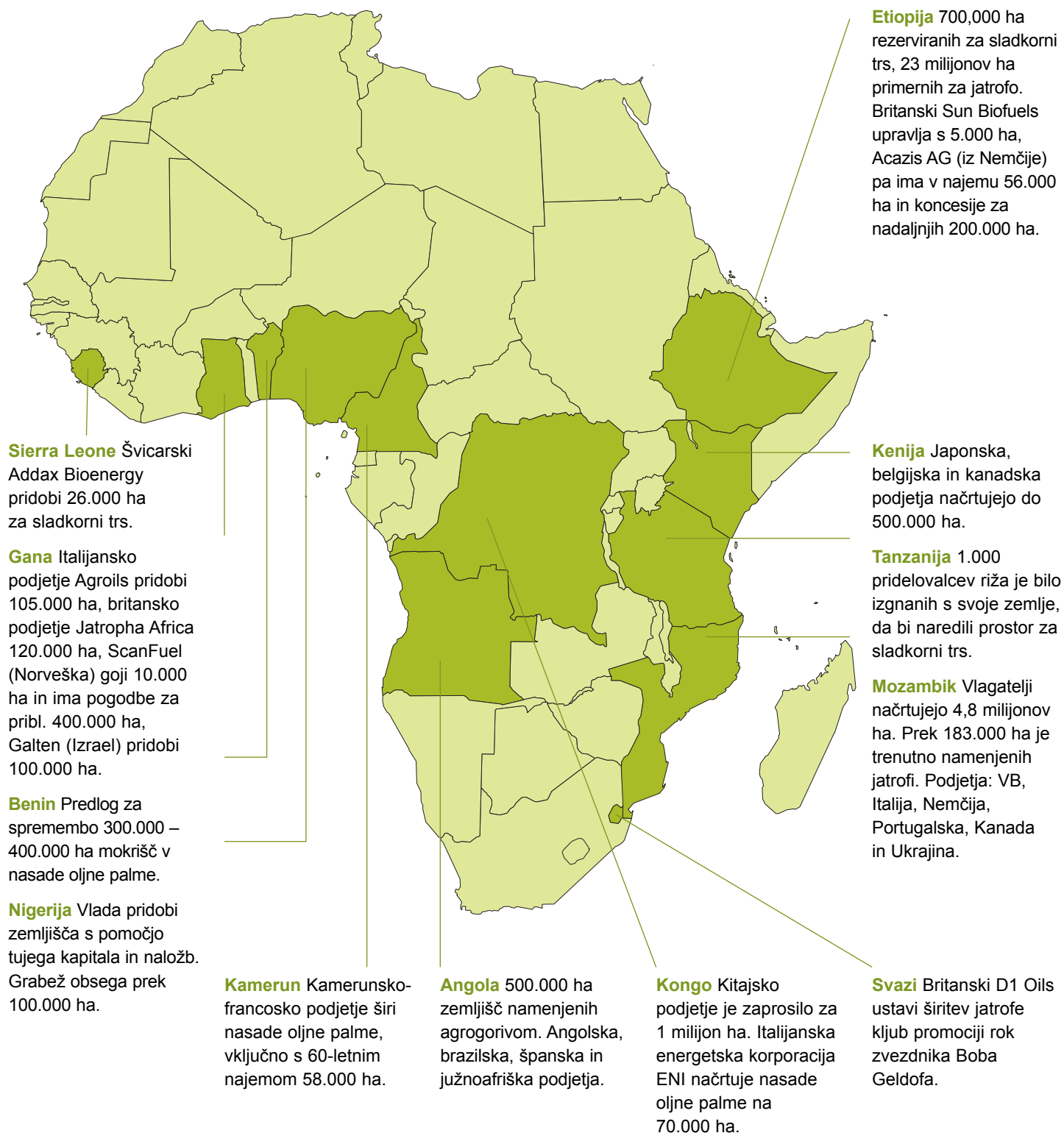
Mlada kuruza s podsevom desmodija, okrožje Suba, Kenija.

© Greenpeace / Jemiller Heslop

Zemljevid s primeri grabeža zemljišč

0

Slika 1. Dokumentirani primeri grabeža zemljišč in razvoja agrogoriv v Afriki

Uvod

1

© Clive Shirley / Greenpeace

Kmeta kaže, da svoj nasad krompirja uniči zaradi suše po vsem južnem delu Afrike, v vasi Nkana Khoti.

Grabež zemljišč je prišel na naslovnice medijev. Vlade, zasebna podjetja in investicijski skladi po vsem svetu vlagajo v zemljišča v tujini. Stanje opisujejo kot obliko “neokolonializma”, kjer bogati kupujejo zemljišča, da si zagotovijo dostop do hrane in goriv.

O grabežu zemljišč poročajo iz vsega sveta v razvoju, od Pakistana do Indonezije in Ukrajine. V državah v razvoju je bila od leta 2006¹ tarča površina, ki ustreza velikosti Francije. O največjem številu primerov so poročali iz Afrike, kjer so zemljišča razmeroma poceni in ponekod lahko dostopna.

“V hitenju, da si zagotovijo preskrbo s hrano, vlagatelje iz vsega sveta hlastno grabijo kmetijska zemljišča po hitro naraščajočih cenah, zlasti v Afriki.”²

Dostop do zemljišč je bilo vedno ključno vprašanje, saj zagotavljajo hrano in preživetje milijardam ljudi. V Afriki je od kmetijstva odvisno preživetje približno 60% prebivalstva.³ Toda ko se svet prebuja ob “pravem orkanu” podnebnih sprememb, zmanjšujočih se zalog nafte in vse večjega povpraševanja, je raba zemljišč postala še bolj sporno vprašanje.

Pomen zemljišč v Afriki

“Za veliko večino afriških družb zemljišče ni le gospodarsko ali okoljsko sredstvo, temveč tudi družbeni, kulturni in ontološki vir. Zemljišča so še vedno pomemben dejavnik pri gradnji družbene identitete, organizaciji verskega življenja in ustvarjanju ter poustvarjanju kulture. Povezava med generacijami je v končni fazi določena z dopolnjevanjem zemljiških virov, ki si jih družine, rodovi in skupnosti delijo in jih nadzorujejo. Dejansko je zemljišče v celoti vključeno v samo duhovnost družbe.”⁴

Many of the land grabs are linked to concerns about food supply - with food importing countries including Saudi Arabia and South Velik del grabeža zemljišč je povezanega s skrbmi glede preskrbe s hrano – ko si države uvoznice hrane, vključno s Saudsko Arabijo in Južno Korejo, prizadevajo za zagotovitev dostopa do žit. V letu 2008 je močan porast cen živil, predvsem žit, pripeljal do prehranske krize v več kot 30 državah v razvoju. S številnih področij so poročali o nemirih, na Haitiju in na Madagaskarju pa so strmoglavili vlado.⁵

Vendar so za do tretjino poslov z zemljišči poročali, da gre za zemljišče za gojenje rastlin za agrogoriva (včasih imenovana tudi biogoriva)⁶ – za preskrbo čezmorskih trgov, predvsem v Evropski uniji (EU) in na Kitajskem. To je razlog za posebno zaskrbljenost, saj je bilo ugotovljeno, da je vse večja uporaba prehranskih pridelkov za agrogoriva glavni vzrok za zvišanje cen hrane.⁷

Rastline za gorivo promovirajo kot ukrep za boj proti podnebnim spremembam, kljub splošni zaskrbljenosti, kako bo to vplivalo na pridelavo hrane, in kljub vprašanjem o resničnih podnebnih koristih. EU si je zastavila obvezni cilj, da mora do leta 2020 10 % goriv za prevoz v cestnem prometu priti iz “obnovljivih virov” – cilj, ki bi ga lahko v veliki meri izpolnili z agrogorivi, kar pomeni zagotovljen trg za proizvajalce le-teh.

Agrogoriva ali biogoriva?

Izraz “agrogoriva” opisuje tekoča goriva iz prehranskih rastlin in oljnic, pridelanih v obsežnih nasadih v slogu industrijskih sistemov pridelave. Ta agrogoriva pomešajo z bencinom in dizelskim gorivom ter jih uporabljajo predvsem kot gorivo za prevoz. Medtem pa izraz »biogoriva« uporabljamo pri manj obsežni rabi lokalne biomase za (agro)goriva.

Naraščajoče cene nafte in želja po varni oskrbi z energijo so tudi druge države spodbudile, da preverijo možnosti za domačo uporabo.

To poročilo se osredotoča na realnost grabeža zemljišč za agrogoriva v Afriki in preverja obseg te prakse in njene vplive na terenu. Poročilo sproža temeljna vprašanja o vplivih politike agrogoriv v EU in pripravljenosti afriških držav, da agrogorivom namenijo obsežna zemljišča.

Poročilo se pri tem opira na številne študije, poročila v tisku in lokalne raziskave. Vendar pa je podrobnih javnih informacij o poslih z zemljišči in lastništvu v večini delov Afrike premalo, zato je oblikovanje popolne slike stanja skoraj nemogoče. Politične razmere v številnih afriških državah civilni družbi in posameznikom prav tako zelo otežujejo pridobitev uradnih informacij ali odkrito nastopanje. To poročilo je torej le posnetek, ki temelji na tistih informacijah, ki so javno dostopne. Nujno je potrebno povečati transparentnost in obseg raziskav.

Nasadi oljnih palm na otočju Kalangala, Viktorijino jezero, Uganda.

- 1 What's yours is mine, New Statesman, 15. oktober 2009 <http://www.newstatesman.com/economy/2009/10/congo-africa-ecological>.
- 2 <http://www.independent.co.uk/news/business/analysis-and-features/land-grab-the-race-for-the-worlds-farmland-1677852.html>.
- 3 <http://www.glt.net/en/newspage/african-union-endorses-framework-and-guidelines-on-land-policy-in-africa.html>.
- 4 <http://www.glt.net/en/newspage/african-union-endorses-framework-and-guidelines-on-land-policy-in-africa.html>.
- 5 <http://www.uni-kassel.de/fb5/frieden/themen/Globalisierung/hunger.html>.
- 6 The World Bank in the hot seat, GRAIN, 4. maj 2010 <http://farmlandgrab.org/12717>
- 7 Mitchell, Donald, vodilni ekonomist, A Note on Rising Food Prices Development Prospects Group, Svetovna banka, Washington, april 2008.

Kaj se res dogaja?

2

© daniel ribeiro

Kaj se res dogaja?

2

Čeprav je glede na omejeno razpoložljive javne informacije nemogoče oceniti celoten obseg grabeža zemljišč v Afriki, pa obstaja nešteto poročil o grabežu zemljišč po vsej celini, zlasti v podsaharski Afriki.

Študija ZN FAO v letu 2009 se je ukvarjala s prerazporejanjem zemljišč v petih državah podsaharske Afrike: Etiopiji, Gani, na Madagaskarju, v Maliju in Sudanu. Našla je dokumentirane dokaze, da je bilo od leta 2004 z zemljiškimi posli prenesenih 2.400.000 ha zemljišč (s po več kot 1.000 ha).⁸ Namenili so jih pridelavi hrane in goriv; velika območja za gojenje rastlin za goriva so namenili v Etiopiji, na Madagaskarju in v Gani.

Druga študija, ki so jo izvedli na International Food Policy Research Institute, ocenjuje, da je bilo od leta 2006 prodanih 20 milijonov ha zemljišč, od tega je bilo 9 milijonov ha pridobljenih v Afriki.⁹

Od tega je skoraj 5 milijonov hektarjev – površina, večja od Nizozemske – po poročanju namenjenih agrogorivom, vključno z jatrofo, palmovim oljem in sladkim sirkom.¹⁰

Iz Mozambika vladni uradniki poročajo, da so vlagatelji v agrogoriva zaprosili za pravice do uporabe okrog 12 milijonov aker zemljišč (4,8 milijona ha), kar je skoraj ena sedmina obdelovalnih zemljišč v državi.¹¹

V Kongu, Brazzaville, je predsednik Sassou-Nguesso južnoafriškim kmetom odstopil 10.000.000 hektarov rodovitne zemlje za pridelavo glavnih poljščin za izvoz, brez da bi moral del ostati v Kongu, poleg 70.000 hektarjev, ki so jih dodelili italijanski naftni družbi ENI, da zasadi monokulturne nasade oljnih palm za proizvodnjo agrogoriv, ki ogrožajo zadnji dragoceni afriški pragozd.¹²

Obsežen seznam primerov grabeža zemljišč za agrogoriva se nahaja v prilogi.

»Očiščena« zemljišča za nasade oljnih palm na otočju Kalangala, Viktorijino jezero, Uganda.

- 8 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 9 Headey, D., Malaiyandi, S., in Shenggen, F., August 2009, Navigating the Perfect Storm Reflections on the Food, Energy, and Financial Crises, IFPRI, glej: <http://www.ifpri.org/publication/navigating-perfect-storm>
- 10 von Braun, J in Meinzen-Dick, R, April 2009, "Land Grabbing" by Foreign Investors in Developing Countries: Risks and Opportunities, IFPRI.
- 11 Welz, A.(2009). Ethanol's African Land Grab. Na voljo na <http://www.motherjones.com/environment/2009/03/ethanols-african-landgrab#com>.
- 12 http://www.taz.de/taz/nf/etc/2009_04_18_S13-aus2-01.pdf.

Kdo je vključen in zakaj?

3

© Greenpeace / Jennifer Heslop

Gospa Quso kaže posevek ekološke koruze v okrožju Suba, Kenja.

Kdo je vključen in zakaj?

3

Dokazano je, da medtem ko za večino poslov z zemljišči v Afriki stojijo zasebna podjetja, zemljišča pridobivajo tudi nacionalne vlade, pogosto prek podjetij v državni lasti in zasebnih naložbenih podjetij.

Ta grabež zemljišč poteka na različne načine, odvisno od lokalnih razmer in zakonodaje. Čeprav je bilo nekaj zemlje neposredno kupljene, pa jo pogosteje jemljejo v dolgoročni zakup, v nekaterih primerih do 99 let. Obstajajo tudi primeri, kjer se lokalni kmetje s pogodbo obvežejo za pridelavo določene kmetijske kulture, kot je jatrofa – t.i. *outgrowing*.

3.1. Varnost preskrbe s hrano

Zdi se, da nenadno zanimanje za zemljišča spodbuja kombinacija dejavnikov, toda prevladuje zaskrbljenost glede prehranske varnosti in preskrbe z gorivi. Kaže, da so močno zvišane cene hrane v letih 2007 in 2008 ter zelo spremenljive cene nafte povzročile, da so se številne države začele spraševati o varnosti oskrbe, pri čemer so se strahovi okrepiли zaradi pričakovanj o vplivu podnebnih sprememb na kmetijstvo v prihodnjih letih.

Saudska Arabija na primer opušča vodno intenzivno pridelavo pšenice zaradi zaskrbljenosti glede prihodnje oskrbe z vodo – ob tem, da je bila do leta 2007 s pšenico samozadostna.¹³ Namesto tega saudska vlada zakupuje zemljišča¹⁴, saudski kmetijski konzorcij pa je na primer objavil načrte za naložbe v pridelavo hrane v Etiopiji, Sudanu in Egiptu.¹⁵

3.2. Oskrba z energijo

Zaskrbljenost glede oskrbe z energijo se zdi ključno gonilo za povpraševanje po rastlinah za agrogoriva – z EU, ki so si zastavile cilj, da mora 10% goriv za prevoz do leta 2010 priti iz "obnovljivih" virov. Ti cilji EU so vzpostavili jasen trg, ki ga bo glede na ceno zemljišč in pomanjkanje zemljišč v EU neizogibno zadovoljil uvoz.

"Proizvodnja tekočih agrogoriv je ključno gonilo velikega števila nedavnih poslov z zemljišči. Na mednarodni ravni so vladni cilji porabe agrogoriv glavni razlog za razmah le-teh, saj ustvarjajo zajamčene trge za prihajajoča desetletja."

IIED, FAO in IFAD, 2009¹⁶

Medtem ko nacionalne vlade in podjetja v državni lasti stojijo za nekaterimi naložbami v zemljišča za pridelavo hrane, pa se zdi, da pri večjem delu grabeža zemljišč za agrogoriva prevladujejo zasebna podjetja, mnoga od njih iz EU.

Kitajska je izjema, saj so si njena državna podjetja za nasade oljne palme zagotovila več kot 2,8 milijona ha zemljišč v Demokratični republiki Kongo.¹⁷

3.3. Evropska podjetja

Kot je opisano v dodatku, je videti, da pri pridobivanju afriških zemljišč za agrogoriva prevladujejo podjetja iz EU. Sun Biofuels iz Velike Britanije je pridobilo zemljišča v Etiopiji (80.000 ha)¹⁸, Tanzaniji (8.000 ha) in Mozambiku (5.000 ha) za gojenje jatrofe¹⁹, britanska CAMS Group pa je v Tanzaniji kupila 45.000 ha za proizvodnjo etanola iz sladkega sirka.²⁰

"Zahodna Afrika bo lahko v prihodnosti zelo konkurenčna na svetovnih kmetijskih trgih, zaradi zelo nizkih cen zemljišč in proizvodnje ter zelo visoke stopnje rasti biomase v obdelovalnih tropskih regijah."

Bionic Palm Limited²¹

Nasad jatrofe podjetja Sun Biofuels.

Primeri projektov z jatrofo v Mozambiku. SunBiofuels – Manica.

Nemško podjetje Flora Eco Power je v Etiopiji porabilo 77 milijonov \$ za nakupe zemljišč za proizvodnjo agrogoriv s pomočjo pogodbenega kmetovanja.²² Druga podjetja iščejo tržne priložnosti na vseh stopnjah verige – z grabežem zemljišč, s sklepanjem pogodb s kmeti, s prodajo semen in s prodajo goriv.

“Organiziramo lahko velike parcele zemljišč za pridelavo jatrofe v različnih afriških državah z dolgoročnim zakupom pod zelo privlačnimi pogoji. Najmanjša površina zemljišč naj bi bila približno 2.000 ha in lahko seže do 50.000 ha ali več, odvisno od države in razpoložljivosti.”

Greenfueltech²³

Večina udeležениh podjetij so mala in srednje velika podjetja, pogosto novoustanovljena, ki so poslovno priložnost odkrila v agrogorivih.

“Gold Star je podjetje, ki je zelo močno zavezano okoljski in družbeni odgovornosti ter je popolnoma predano konceptu trajnostne in obnovljive energije.”

Gold Star Biofuels²⁴

Večina rada poudarja okoljsko in družbeno koristnost svojega poslovanja, sodelovanje z lokalno skupnostjo, ustvarjanje delovnih mest ter pomoč pri razvoju lokalnega gospodarstva. Agroils, italijansko podjetje, ki sadi jatrofo v Gani, ima pravice do 105.000 ha in obljublja, da bo “v celoti izkoreninilo revščino” s tem, da bo svojim pogodbenim pridelovalcem pomagalo povečati pridelavo hrane z omejitvijo deleža jatrofe ter z zagotavljanjem organskega komposta in kmetijskih strojev.²⁵

3.4. Gensko spremenjene (GS) rastline

Tudi biotehnoška podjetja si v Afriki močno prizadevajo vsiliti agrogoriva, da bi odprla nove trge za morebitne gensko spremenjene sorte.²⁶ Ustanova Billa in Melinde Gates je namenila 120.000.000 \$ za razvoj rastlinskih sort v Afriki, vključno z nepovratnimi sredstvi, posebej namenjenimi za razvoj GS rastlin.²⁷

Podjetja, ki želijo vlagati v lokalno kmetijstvo in še posebej v rastline za agrogoriva, vlade držav gostiteljic pogosto pričakajo s pozdravi, ker nanje gledajo kot na dobrodošle tuje naložbe, ki bodo ustvarile delovna mesta in morda izboljšale infrastrukturo.

Skladi tveganih naložb in drugi investicijski skladi prav tako iščejo možnosti za naložbe v zemljišča, saj Afrika obeta najvišje stopnje donosa.²⁸ Ustanovljeni so bili skladi tveganih naložb posebej za kmetijstvo, saj nekateri vlagatelji vidijo možnosti za znatne donose.²⁹

Podjetje v žarišču - Lion Bridge Ventures

Lion Bridge Ventures je bilo novo britansko podjetje, ki ga je leta 2003 ustanovil Richard Ossei, podjetnik z izkušnjami v trženju.³⁰ Izvršni direktor je bil Clive Coker³¹, svetovalec za novoustanovljena podjetja z MBA v ustvarjalnem upravljanju.³² Lion Bridge Ventures je bila matična družba podjetja Jatropha Africa, ki ima sedež v Gani.

Jatropha Africa ima v Gani vzgajališča jatrofe, kjer gojijo sadike za kmete, ki pridelujejo jatrofo v okviru najemnih pogodb z delitvijo dobička z družbo. Podjetje ima sklenjene pogodbe, ki zajemajo 120.000 ha zemljišč. Podjetje trži izboljšano seme, za katerega pravijo, da bo dalo pridelek v sedmih mesecih od sajenja.³³

Jatropha Africa opisuje jatrofo kot “čudežno rastlino”, s katero je enostavno začeti, je odporna na sušo, dobro raste tudi na revnih tleh in zagotavlja dober pridelek z minimalnim naporom.³⁴

Družba trdi, da je zavezana “delu v partnerstvu z afriškimi podeželskimi skupnostmi in pomoči ljudem pri njihovem prizadevanju za izboljšanje njihovih življenj” ter izvaja projekt za “izboljšanje zmožnosti” pridelovalcev užitne ostrice na enem od območij Gane.

Družba na svoji spletni strani trdi, da je jatrofino olje ogljično nevtravno in da “jatrofo sadimo samo na zemljiščih, ki jih niso nikoli uporabljali za pridelavo hrane, ali na zemljiščih, kjer pridelava hrane ni bila uspešna [sic].”

Družba Lion Bridge Ventures šla v prostovoljni stečaj junija 2009.

3.5. Izvozni pridelki ali varnost energetske oskrbe?

Senegal je uvedel Nacionalni program za agrogoriva, Nigerija pa je postavila nacionalni cilj, da bo do leta 2020 v gorivih za transport porabila do 10 % domačih agrogoriv. Za številne druge države, vključno z Mozambikom in Gano, se tudi zdi, da so z navdušenjem sprejele agrogoriva. Mozambik ni nobena izjema v tem, da v agrogorivih, še zlasti jatrofi, vidi način za zmanjšanje odvisnosti od uvoza goriva.³⁵

Nasadi podjetja Energem, skupnost Dezeve, okrožje Bilene v Mozambiku.

Kdo je vključen in zakaj?

3

Dostop do energije je ključen za afriški razvoj. Številna gospodinjstva na podeželskih območjih Afrike nimajo dostopa do električne energije ter goriva za kuhanje ali prevoz. V Etiopiji npr. 93 % gospodinjstev za kuhanje uporablja onesnažujoče peči z odprtim ognjem, v katerih kurijo drva, oglje, žetvene preostanke ali živalski gnoj. Dim iz peči je vir zdravstvenih težav, medtem ko je zbiranje goriva zamudno in izčrpava naravne vire.³⁶

“Razvoj energetskih zmogljivosti pogosto vključuje preselitev naselij, da lahko oblikujejo varovalne pasove, kar povzroči znatno izgubo zemljišč in socialne motnje v kmetijskih skupnostih. Te posledice so vzbudile resno zaskrbljenost glede zmožnosti mnogih držav, da zadovoljijo svoje potrebe po pridelavi hrane, saj se tako zmanjšujejo razpoložljiva zemljišča ter povzroča okoljska škoda zaradi prerivanja tujih vlagateljev za zemljišča za te dejavnosti.”³⁷

Države gostiteljice tuje naložbe v kmetijstvo pogosto pozdravijo na osnovi predpostavke, da bodo omogočile nova delovna mesta na podeželju, in zaradi obljub o gospodarskem razvoju. V naložbah v morebitne pridelke za izvoz vidijo koristi za podeželsko gospodarstvo.³⁸

Toda nacionalne vlade so prav tako pozorne na možnost izvoza teh pridelkov. Petnajst afriških držav, vključno z Beninom, Gano, Senegalom in Malijem je julija 2006 podpisalo pogodbo o ustanovitvi Pan African Non-Petroleum Producers Association (PANPP) za spodbujanje proizvodnje agrogoriv. Organizacijo so opisali kot “zeleni OPEC”.³⁹

FAO-va študija petih držav pa je ugotovila, da nobeno od zemljišč za agrogoriva v Etiopiji, Gani, na Madagaskarju ali v Maliju, ni namenjeno pridelavi agrogoriv za domačo porabo. Vse pridelke bi prodali za izvoz.⁴⁰

Ista analiza je tudi ugotovila, da razvijalci za zemljišča, namenjena proizvodnji agrogoriv, plačujejo razmeroma malo, saj skupni znesek naložb v zemljišča za agrogoriva znaša le 11 % od celotne investicije v zemljišča, pridelki agrogoriv pa so obsegali prek 44 % celotnega prihodka.⁴¹

3.6. Poceni zemljišča

Zemljišča v Afriki so v mnogih krajih “zelo poceni” v primerjavi z mednarodnim trgom, vrednost zemljišč pa narašča, kar kaže na potencial za naložbe.⁴² Kjer so države gostiteljice v podporo, je zemljišča možno pridobiti tudi pod ugodnimi pogoji.

Ob zajamčenem trgu, poceni dostopu do zemljišč in poceni delovni sili je agrogoriva moč smatrati za dobro poslovno priložnost za evropska podjetja, kar lahko pojasni nenaden masovni izbruh “grabeža zemljišč”, ki se dogaja.

- 13 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 14 http://www.gulfinthimedia.com/index.php?id=486101&news_type=Economy&lang=en&
- 15 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim (s. 38).
- 16 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 17 “Land grabbing” by foreign investors in developing countries, IFPRI, 2009, <http://www.ifpri.org/publication/land-grabbing-foreign-investors-developing-countries>
- 18 Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008.
- 19 <http://www.sunbiofuels.com/projects.html>.
- 20 <http://www.planetark.com/dailynewsstory.cfm/newsid/50310/story.htm>.
- 21 <http://www.slideshare.net/ulev/bionic-palm-plantations-ghana-presentation>
- 22 <http://www.reuters.com/article/marketsNews/idUSLK10422520090320?sp=true>.
- 23 http://www.greenfueltech.net/land_availability.htm.
- 24 <http://www.24-7pressrelease.com/press-release/jatropha-plantings-to-produce-biodiesel-ms-diana-holden-visits-tordzinu-tribe-village-farms-83612.php>.
- 25 http://www.agroils.com/images/downloads/agroils_presentation_nov_08.pdf.
- 26 <http://www.zmag.org/znet/viewArticle/22549>.
- 27 <http://www.eweek.europa.co.uk/news/bill-gates-pushes-gm-crops-as-cure-for-world-hunger-2109>.
- 28 Seized, The 2008 land grab for food and financial security, Poročilo GRAIN, oktober 2008.
- 29 The Great Land Grab: Rush for the World's Farmland Threatens Food Security for the Poor, The Oakland Institute, oktober 2009, www.oaklandinstitute.org/pdfs/LandGrab_final_web.pdf.
- 30 http://younoodle.com/people/richard_ossei.
- 31 http://younoodle.com/people/clive_coker.
- 32 http://e.younoodle.com/groups/imperial_entrepreneurs/newsletters/meet_your_mentor.
- 33 <http://www.jatrophaafrica.com/sales.html>.
- 34 <http://www.jatrophaafrica.com/investment.html>.
- 35 Poročilo Swiss Aid.
- 36 Hassen, Ephrem, 2008, Key Energy Issues in Ethiopia: Challenges, Opportunities and the Way Forward. In: Agrofuel Development in Ethiopia: Rhetoric, Reality and Recommendations, Forum for Environment (2008), p. 1-25.
- 37 <http://www.glt.net/en/newspage/african-union-endorses-framework-and-guidelines-on-land-policy-in-africa.html>.
- 38 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim (s. 54).
- 39 <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/10/27/AR2006102701105.html>.
- 40 Sudan was not included in the calculations because of lack of sufficient data. Glej Tabela 2.3.
- 41 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 42 Glej sliko 2.10, Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 43 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim (s. 57).

Kulture

4

© Elena Kalitratova/Dreamstime

O kulturah

Sladkorni trs, sladki sirek, koruzo in kasavo v Afriki gojijo kot poljščine za prehrano, vendar pa se prav tako rabijo kot surovine za izdelavo etanola.

Palmovo olje, sojo, arašide in jatrofo promovirajo za biodizel.

Sladkorni trs v delih Afrike tradicionalno gojijo kot izvozni pridelek, z obsežno industrijo v Južni Afriki, Mozambiku in Malaviju.⁴³ Izvira iz Azije in dobro uspeva v tropskem in subtropskem podnebjem s precejšnjo količino padavin (60 cm letno). Gojijo ga v nasadih; polja pred žetvijo zažgejo, pogosto ročno. Brazilija je vodilna v svetu na področju pridelave sladkornega trsa in je tudi med prvimi začela s predelavo sladkornega trsa v etanol.

Sladki sirek je doma v Afriki in ga gojijo za hrano. Uživa se zrnje in sladkorni sirup, ki se nahaja v stebli. Rad ima suhe, tople razmere in lahko preživi brez namakanja. Visoka vsebnost sladkorja v steblih omogoča uporabo za etanol.⁴⁴

Koruzo je eno najpomembnejših osnovnih živil v Nigeriji in raste na približno 60 % kmetijskih zemljišč v državi.⁴⁵ Tradicionalno jo gojijo skupaj z drugimi kulturami v sistemu mešane pridelave. Zrnje se uporablja za hrano in živalsko krmo. Koruzo v ZDA in Latinski Ameriki uporabljajo kot surovino za etanol, o tovrstni rabi pa razmišljajo tudi ponekod v Nigeriji.⁴⁶

Kloščevce izvira iz vzhodne Afrike in ga najdemo v vseh tropskih regijah. Veliko ga gojijo v Etiopiji. Semena vsebujejo olje, ki ga varuje strupeni ovoj ricina. Olje se po vsem svetu uporablja v zdravilne namene, možno pa ga je tudi rafinirati za proizvodnjo biodizla.⁴⁷

Kasava je poljščina s škrobno korenino, ki jo uživajo po vsej Afriki, Aziji in Latinski Ameriki; zagotavlja osnovno prehrano za približno 600 milijonov ljudi. Prav dobro uspeva tudi v revnih tleh, zaradi visoke vsebnosti škroba pa je primerna surovina za etanol. Potekajo raziskave gensko spremenjenih sort kasave, v katere vlagata nigerijska vlada in Shell.⁴⁸

Oljna palma je doma v Zahodni Afriki ter daje sadeže in semena, ki jih je možno zdrobiti in iztisniti jedilno olje, primerno tudi za biodizel. Palmovo olje je najpogosteje uporabljana oblika jedilnega olja po vsem svetu in ga najdemo v številnih predelanih živilih, pa tudi v milu in živalski krmi.

Jatrofo smatrajo za še posebej primerno za proizvodnjo agrogoriv, saj za razliko od drugih surovin ni prehranski vir. Njeni zagovorniki trdijo, da torej ne tekmuje s hrano ali prispeva k pomanjkanju hrane. Prav tako jo je možno gojiti na slabih tleh na razmeroma suhih območjih, zato je primerna za predele, ki so izpostavljeni suši. Vendar pa so v študijah ugotovili, da jatrofa v zgodnjem obdobju razvoja potrebujejo vodo in da rastline na bolj rodovitni zemlji dajejo višje donose.⁴⁹

Sojo, sladek krompir, arašide, pšenico, koruzo, sirek in kopro v afriških državah prav tako uporabljajo tudi kot energetske rastline.

Jatropha curcas.

43 http://www.oxfam.org.uk/resources/policy/trade/downloads/bp27_sugar.pdf.

44 http://www.enn.com/top_stories/article/36161.

45 <http://www.agr.hr/jcea/issues/jcea7-3/pdf/jcea73-9.pdf>.

46 Glej predlog za državo Kaduna.

47 http://www.castoroil.in/uses/fuel/castor_oil_fuel.html.

48 Genetically Engineered Cassava, A threat to Africa's Food Sovereignty, Friends of the Earth Africa factsheet, avgust 2006.

49 Jatropha: Wonder Crop? Experience from Swaziland, Friends of the Earth, maj 2009.

© Greenpeace / Jan-Joseph Stok

Vplivi

5.1. Ali agrogoriva lahko izpolnijo obljube?

Podjetja in vlade, ki spodbujajo agrogoriva v Afriki, obljublajo lokalno oskrbo z gorivi, delovna mesta in gospodarski razvoj, vendar ali je to realno?

Postavljamo temeljna vprašanja o prednosti uporabe poljščin za goriva. Ali agrogoriva res prispevajo k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov, če upoštevamo njihov celoten življenjski cikel? Ali kulture za agrogoriva res dosežejo pridelke, ki jih obljublajo? Ali so agrogoriva dobra raba zemljišč? Ali pomagajo k trajnostnemu razvoju podeželskih skupnosti?

“Kakšne so dolgoročne posledice, če predate nadzor nad kmetijskimi zemljišči v vaši državi tujim narodom in vlagateljem?”

GRAIN 2008⁵⁰

Poleg teh temeljnih vprašanj, hitro širjenje intenzivnih poljščin za agrogoriva odpira še druga, vključno z vplivom na lokalne skupnosti, ki so za preživetje pogosto odvisne od dostopa do zemlje; z vplivom na okolje, vključno z oskrbo z vodo, ter na delovna mesta in lokalno gospodarstvo.

5.2. Resničnih prihrankov toplogrednih plinov ni

Ravni prihrankov toplogrednih plinov (TGP), ki jih omogočajo poljščine za agrogoriva, se razlikujejo glede na vrsto kulture in hektarski donos, na količino energije, potrebno za prevoz in obdelavo goriva, in od tega, ali je njihova pridelava povzročila preselitev kmetijstva drugam ter ali je to povzročilo izpuste toplogrednih plinov.

Študije so pokazale, da gojenje in predelava v gorivo v primeru nekaterih poljščinah za agrogoriva proizvede več izpustov toplogrednih plinov, kot bi jih nastalo z enako količino fosilnih goriv.⁵¹

Učinki spremembe rabe zemljišč so še večji, kadar na zemljiščih izsekajo gozd, izsušijo barja ali posejejo oziroma zasadijo pašnik. Nekateri študije so ocenile, da tam, kjer so izsekali gozd, da bi naredili prostor za oljne palme, traja do 150 let, da ogljični prihranki iz pridelka oljne palme nadomestijo izgubo ogljika zaradi posekanega gozda.⁵²

5.3. Izguba dostopa do zemlje in vode

Obstaja splošno mnenje, da imajo afriške države na voljo prostrana območja razpoložljivih zemljišč. Študije ocenjujejo, da je v vsej Afriki približno 807 milijonov ha obdelovalnih zemljišč, od katerih naj bi bila v uporabi manj kot četrtina.⁵³ Toda ker je za kmete v Afriki značilno izmenjavanje pašne in obdelovalne rabe, zaradi česar so zemljišča v prahi, je verjetno, da dejansko

uporabljajo veliko več zemljišč. Poleg tega zemljišča, ki se tujcu zdijo »nerabljeni«, pogosto opravljajo pomembne naloge za skupnosti, ker zagotavljajo skupne pašnike ali zbiranje lesa za kurjavo – naloge, ki skupnosti pogosto omogočajo preživetje.

V resnici FAO-ve študije držav kažejo, da je na številnih podeželskih območjih večina zemljišč v uporabi oziroma si jo kdo lasti, ne glede na to, kako je to mogoče uradno označiti.

“Čeprav obstaja prepričanje, da je v nekaterih državah na voljo ogromno zemljišč, je te trditve treba obravnavati previdno. V mnogih primerih je zemljišče že v uporabi ali nekomu pripada – vendar pa obstoječa raba ali lastništvo zemljišč ostaja nepriznana, ker so uporabniki izključeni iz formalnih pravic do zemljišč in nimajo dostopa do zakonov in institucij.”

IIED, FAO in IFAD, 2009⁵⁴ (njihovi poudarki)

Še bolj ključna je razpoložljivost rodovitnih tal z možnostjo oskrbe z vodo. Kljub trditvam, da poljščine za agrogoriva, kot sta jatrofa in sladki sirek, dobro uspevajo na slabših tleh, veliko “grabežev zemljišč” za agrogoriva vključuje zemljišča, ki so jih prej uporabljali za kmetijstvo.

Posestvo Bioshape z jatrofo v Kilwi, Tanzanija.

“Jatrofa Africa uporablja slabša tla. Mi ne spodrivamo kmetijstva za pridelavo hrane. Imamo dolgoročne sporazume na osnovi delitve dobička s prebivalci vasi, kjer širimo naše dejavnosti gojenja jatrofe.”

www.jatrophaafrica.com

Razvojne agencije v Gani poročajo, da širjenje jatrofe izriva male kmete, še zlasti pa kmetice, z njihovih zemljišč. Da bi naredili prostor za plantaže, so izsekali dragocene vire hrane, kot so karitejevo drevo in drevo dawadawa. Okoli 50 odstotkov ganskega prebivalstva dela v kmetijstvu in večinoma pridelujejo hrano za lokalno porabo.⁵⁵

Tako dodeljena zemljišča, ki so v razmerju do celotnega nacionalnega ozemlja videti majhna, so lahko še vedno zelo pomembna, če se osredotočajo na morda veliko bolj omejena zemljišča z visoko vrednostjo (bolj rodovitna zemljišča, zemljišča z večjimi možnostmi za namakanje ali z lažjim dostopom do trga).

IIED, FAO in IFAD, 2009⁵⁶

V Nigeriji se skupnosti soočajo s programom preseljevanja, potem ko je Nigerijska nacionalna naftna korporacija (NNPC) zasegla 200 kvadratnih km območja za gojenje sladkornega trsa za etanol. Zemljišča trenutno uporabljajo mali kmetje za pridelavo hrane.⁵⁷ Zemljišča v Nigeriji so uradno v lasti vlade in lokalne skupnosti nimajo nobene besede pri njihovem dodeljevanju.

V Tanzaniji je bilo leta 2009 v več delih države na tisoče kmetov, ki pridelujejo riž in koruzo, prisiljenih zapustiti svoja zemljišča oziroma so jim grozili z izgonom, da bi naredili prostor za plantaže sladkornega trsa. Več kot 1.000 pridelovalcev riža je moralo v letu 2009 zapustiti svoja polja na planotah Usangu, kar je povzročilo obsežne spore. Podobno število kmetov se je soočilo z izgonom iz bazena Wami, da bi naredili prostor za načrtovane plantaže.⁵⁸ Za vrsto teh dogajanj stojijo evropska podjetja, s podporo Energetske pobude EU ter finančne razvojne pomoči Velike Britanije in ZDA.⁵⁹ Predlagali so tudi nasade jatrofe in sončnic. Protesti kmetov so tanzanijsko vlado prisilili, da je znova premislila o svojem pristopu k agrogorivom.⁶⁰

Kongoški vaščani, ki živijo v bližini M'Boundi.

Mit o slabših zemljiščih

Ena od domnevnih prednosti jatrofe je, da raste na "slabših tleh" in tako ne tekmuje s pridelavo prehranskih rastlin. To predpostavlja, da so na voljo obsežni hektarji slabših zemljišč, ki čakajo na gojenje jatrofe ali drugih možnih surovin za agrogoriva. Toda v resnici je zemljišče pogosto uradno označeno kot "slabše" zato, ker ni v zasebni lasti. Lahko gre za skupna zemljišča, ki jih pogosto uporabljajo za pašo, prehranske rastline, pa tudi za nabiranje zdravilnih rastlin, lahko pa se oznaka nanaša tudi na mokrišča, močvirja ali hribovit teren.⁶¹ Ker imajo skupnosti le redko zemljiške pravice za zemljišča v skupni rabi, je prodajo le-teh težko preprečiti.

5.4. Dokazilo o lastništvu?

Kdo je lastnik zemljišča, je lahko zapleteno in sporno vprašanje, zlasti v državah, kjer ni uradnih načinov vpisa v zemljiško knjigo. V nekaterih državah, npr. v Mozambiku, so zemljišča v lasti države in jih lahko najamejo le tuji "razvijalci"; v večini držav so pred sklenitvijo vsakega posla z zemljišči potrebna pogajanja z različnimi vladnimi agencijami.

V nekaterih državah opravljajo posvetovanja o prevzemih zemljišč s starešinami skupnosti, vendar pa jih lahko izkrivijo s poročili o soglasju starešin, ki so ga ti dali nevede ali pa v zameno za denar, brez kakršnegakoli vključevanja širše skupnosti.⁶²

V drugih primerih se lahko lokalna skupnost strinja s prenosom zemljišč v zameno za obljube podjetja, da bo izboljšalo razmere na tem območju. Toda takih obljub ne izpolnijo vedno, kar v skupnosti povzroči zameri.⁶³

Obstajajo poročila o zemljiščih, ki so jih dodelili več osebam, zaradi nejasnosti glede tega, kdo ima dejansko pravico, da odloča o rabi zemljišč.⁶⁴

Vplivi

Kmetje v Gani pravijo, da so jim zemljišča vzeli za gojenje jatrofe

V severni Gani norveška družba BioFuel Africa trdi, da je proizvedla prvi komercialni pridelek biodizla iz jatrofe⁶⁵. Podjetje je v letu 2008 pridobilo 38.000 ha zemljišč⁶⁶ in si prizadeva ustvariti "največji nasad jatrofe na svetu".⁶⁷

Vendar pa so nekatera zemljišča, ki so jih pridobili pri BioFuel Africa, prej uporabljali kmetje iz sedmih vasi, ki so jih imeli od lokalnega poglavarja v najemu za gojenje poljščin, kot sta koruza in riž. Eden od kmetov je novinarjem povedal, da je prvič izvedel za spremembo lastništva takrat, ko je odšel na svojo parcelo in tam odkril druge ljudi.⁶⁸

Zemljišča je oddal lokalni poglavar, ki je nepismen in je po poročilih moral podpisati z odtisom svojega palca.⁶⁹ Za postopek so kasneje razsodili, da je bil pravno neveljaven.

Druga območja predlaganega nasada, kjer so bili gozdovi, so izsekali, preden so posredovali sodelujoči v lokalni kampanji. Da bi omogočili saditev jatrofe, so kakih 2.600 ha ogolili s pomočjo težkih strojev ter uničili lokalno okolje.⁷⁰

Pri BioFuel Africa pravijo: "Delujemo po načelu, da je proizvodnja lahko trajnostna le, če je poceni, omogoča soliden donos, ter krepi in bogati življenje delavcev in okoliških skupnosti."⁷¹

Ključno vprašanje ni, kdo je uradno lastnik zemljišča, temveč kdo je od tega zemljišča odvisen za svoje preživetje. Pravice posameznikov, ki so odvisni od zemljišč, izpostavljenih grabežu, pa so pogosto prezrte.

"Dodelitve zemljišč v obsegu, dokumentiranem v tej študiji, lahko povzročijo izgubo zemljišč za ogromno ljudi. Ker je veliko podeželskega prebivalstva v Afriki za svoje preživetje in prehransko varnost v odločilni meri odvisnega od zemljišč, bo izguba le-teh zelo verjetno močno negativno vplivala na lokalno prebivalstvo."

IIED, FAO in IFAD, 2009⁷²

5.5. Zvišanje cen hrane

Tekmovanje za zemljišča ter med prehransko rabo in proizvodnjo agrogoriv za osnovne prehranske poljščine, kot sta kasava in sladki siren, bo verjetno zvišalo cene hrane in zemljišč. Mali kmetje v Gani so izrazili strah, da si ne bodo mogli privoščiti kmetovanja – ali kupovanja hrane za svoje družine.⁷³

V študiji za Svetovno banko so ugotovili, da je bila raba poljščin za agrogoriva pomemben dejavnik pri naraščanju cen hrane.⁷⁴

To tekmovanje za kmetijska zemljišča postavlja temeljna vprašanja o prehranski suverenosti in vladnih prioritetah. Ali naj država, ki je odvisna od pomoči v hrani (kot na primer Kenija ali Etiopija), prodaja rodovitno zemljo podjetnikom za pridelavo goriva?

Negotovost preskrbe s hrano in lakota v Afriki

Po podatkih ZN FAO je v Afriki 307 milijonov lačnih, večina od teh živi v podsaharski Afriki (265 milijonov).⁷⁵

Enaindvajset afriških državah nosi oznako "v krizi", za štiri od teh držav – Kenijo, Lesoto, Svazi in Zimbabve – pa navajajo, da imajo "izjemen primanjkljaj" v pridelavi hrane ali oskrbi z njo.⁷⁶

Etiopija je ena od držav, ki so trenutno "v krizi", kjer kakih 46 % prebivalstva uvrščajo med "podhranjeno". Po mnenju Svetovnega programa za hrano je 5,2 milijona ljudi v Etiopiji trenutno prizadetih zaradi suše.⁷⁷ Na nekaterih območjih je to že peto leto zapored z izpadom pridelka zaradi suše.⁷⁸

5.6. Omejene zaposlitvene možnosti

Obljube o delovnih mestih, zlasti na podeželju, so za vlade in lokalne skupnosti privlačne, posebno na območjih, kjer je preživljanje večine prebivalstva odvisno od kmetijstva. Zaposlitve območju prinašajo denar, kar omogoča razvoj lokalnega gospodarstva.

"Prepričani smo, da bo trajnosten razvoj velikih kmetijskih projektov v Gani omogočil razvoj dinamičnega gospodarstva na podeželju in konec izseljevanja s podeželja v mesta."

Smart Oil Ghana⁷⁹

Toda obljube o delovnih mestih se ne izpolnijo vedno. V resnici večina kultur za agrogoriva rabi malo dela. Pojavijo se kratkotrajna dela čiščenja zemljišč za nove nasade in nekaj dela v času spravila, vendar pa je za lokalne skupnosti le malo rednih delovnih mest.⁸⁰

Nekatere študije ocenjujejo, da vsakih 100 ha nasadov oziroma posevkov za agrogoriva ustvari eno redno delovno mesto – z večjim potencialom za delovna mesta v predelavi in proizvodnji.⁸¹ Pri mehaniziranih metodah pridelave je stopnja zaposlovanja še nižja. V industriji sladkornega trsa lahko stroj za spravilo nadomesti 100 delovnih mest.⁸²

“Kmete privlačijo kratkoročne priložnosti zaslužka s čiščenjem zemljišč za nasade surovin za agrogoriva. Toda če delo ni trajnostno dolgoročno, so lahko kmetje na koncu še revnejši kot prej.”

Forum za okolje, 2008⁸³

Tudi če se delovna mesta ustvarijo, nekateri dokazi kažejo, da je raven plač tako nizka, da zaposlenim dejansko ni nič bolje kot prej. V Mozambiku je britansko podjetje Energem Biofuels za gojenje jatrofe pridobilo pravice do 60.000 ha zemljišč, ki so bila pred tem skupnostna zemljišča za kmetijstvo in pašnike, in zaposluje prek 250 ljudi.⁸⁴ Zaposleni prejemajo minimalne plače, vendar se je njihova življenjska raven kaj malo izboljšala – v resnici mnogi zaslužijo precej manj, kot bi lahko v letu z dobro kmetijsko letino.⁸⁵

Poročajo, da v nekaterih primerih tuje družbe kršijo lokalne zakone za varstvo pravic delavcev. Sun Biofuels v nasadih jatrofe, prav tako v Mozambiku, zaposluje 430 delavcev, ki po poročilih delajo 45 ur tedensko, z daljšim delovnim dnevom, kot ga dopušča zakon.⁸⁶

Delavci Energema, skupnost Dzeve, območje Bilene v Mozambiku.

Ključno vprašanje je, v kolikšni meri je zaveze glede naložb, delovnih mest in infrastrukture možno pravno izterjati na enak način, kot vladna zagotovila glede dodelitve in ohranjanja dostopa do zemljišč.”

IIED, FAO in IFAD, 2009⁸⁷

5.7. Napačna pričakovanja: sistemi pogodbene pridelave

Vrsta evropskih podjetij uporablja sisteme pogodbene pridelave za zagotavljanje dobave surovin za agrogoriva, še zlasti v primeru jatrofe. Kmetje podpišejo pogodbe, ki družbam dajejo pravico do letine, sami pa lahko dobijo seme in nasvete o gojenju kulture.

Kmetje, ki sklenejo pogodbo za gojenje jatrofe, se lahko soočijo z več leti naložb, preden lahko prvič pospravijo semena – odvisno od kakovosti izvirnega semena. Brez pridelka, ki bi ga prodali družbi, nimajo dohodkov od svoje zemlje. Kjer so kmetje z jatrofo nadomestili prehranske rastline, se lahko znajdejo brez vira hrane in tudi brez sredstev, da bi hrano kupili.

“Čudežna rastlina jatrofa daje semena s 37 % vsebnostjo olja. To olje je gorivo, ki gori z jasnim, brezdimnim plamenom. Olje po predelavi v biodizel (s pomočjo zaestritve) transportna in energetska podjetja vse bolj uporabljajo kot gorivo.”

Jatropha Africa⁸⁸

Kmetje iz União Nacional de Camponeses (UNAC) v Mozambiku, ki so gojili jatrofo, poročajo o počasni rasti, nizkih donosih in težavami s škodljivci.⁸⁹

Škodljivci na jatrofi, okrožje Moamba v Mozambiku.

Vplivi

Študija mozambiške vlade je ugotovila, da je veliko samooskrbnih kmetov, ki so posadili jatrofo, po prvem letu prenehalo zaradi težav z gojenjem rastline, v nekaterih primerih zato, ker niso imeli dovolj časa, da bi oskrbovali tako jatrofo kot svoje rastline za prehrano. Mnogi so posadili jatrofo na območjih s kakovostnimi rodovitnimi tlemi. Mozambik je ena od najrevnejših držav na svetu, kjer se tretjina gospodinjstev sooča z neprestano lakoto.⁹⁰

Kmetje v Svaziju so se pritožili, da so jim povedali, da bo jatrofa dobro uspevala tudi brez vode, toda v resnici so odkrili, da je potrebno sadike redno zalivati. Vodni viri v Svaziju so omejeni in številni kmetje morajo vložiti veliko truda, da priskrbijo dovolj vode za vse svoje potrebe.⁹¹

Prav tako so poročali o težavah s škodljivci, ker pa so rastlino šele pred kratkim začeli uporabljati v kmetijstvu, državne službe nimajo nobenih strokovnih znanj o tem, kako bi se kmetje lahko najbolje spopadli s škodljivci. Kupovanje pesticidov pomeni dodatne stroške za kmete – nekateri so bili zato prisiljeni nasad prepustiti uničenju.

Pospravljena semena je treba predelati hitro, da bi čim bolje izkoristili vsebnost olja, vendar pa mnogi kmetje predelovalnih obratov nimajo v bližini. Mnogi kmetje v mozambiški študiji so povedali, da ni bilo pravega trga za semena, in večina se ni zavedala, kako hitro se bo kakovost olja poslabšala.⁹²

V resnici strokovnjaki pravijo, da bo jatrofa dala optimalne pridelke samo pod natančno določenimi pogoji.⁹³

“Ta jatrofa me spominja na bombaž. Pred mnogimi leti, ko je sem prišel Dunavant, so obljubili, da nam bodo plačali veliko denarja, če bomo gojili bombaž. Prenehali smo gojiti svojo koruzo, da bi zaslužili več denarja z bombažem. Toda ko je prišel čas za prodajo, so nam plačali zelo malo. Stradali smo, saj smo zanemarili svojo tradicionalno poljščino koruzo”

Josam Ndaabona, mali kmet, Zambija.⁹⁴

5.8. Degradacija okolja

Uporaba obsežnih zemljišč za pridelavo agrogoriv povzroči vrsto škodljivih vplivov na okolje, ki lahko vključujejo izsekavanje gozdov in izgubo habitata, degradacijo tal kot posledico neustreznih načinov kmetovanja, onesnaževanje vode s pesticidi in gnojili, ter izčrpanje vodnih virov (glej spodaj).

“Uvajanje intenzivne kmetijske pridelave lahko ogrozi biotsko raznovrstnost, zaloge ogljika ter talne in vodne vire. Spreminjanje gozdov ali pašnikov v monokulture zmanjšuje raznolikost rastlinstva, živalstva in kmetijske biotske raznovrstnosti, kot tudi nadzemne in podzemne zaloge ogljika.”

IFPRI april 2009⁹⁵

V Kamerunu širjenje nasadov oljne palme izriva prvotni gozd v Kongoškem bazenu ter poslabšuje raven izsekavanja gozdov v državi.⁹⁶ Kamerunska vlada podpira razvoj pridelave palmovega olja od leta 1960 prek podjetij v državni lasti, vključno s SOCAPALM in CDC. SOCAPALM, ki bila od takrat delno privatizirana, je januarja 2009 napovedala velik program širitve.⁹⁷

Gozd Kongoškega bazena je drugi največji na svetu za amazonskim in je izjemno pomembno skladišče ogljika. Številne skupnosti so odvisne od gozda za svoje preživetje, za lov in za proizvode iz gozda za svoje vsakdanje življenje.

Beninska vlada predlaga spremembo 300.000 – 400.000 ha mokrišč na jugu države v nasade oljne palme. Oljna palma je v mokriščih domorodna vrsta, vendar bi njeni nasadi pomenili, da bi zemljišča izsušili in uničili bogato biotsko raznovrstnost.⁹⁸

V Nigeriji so načrti za velike nasade sladkornega trsa v državi Gombe vzbudili zaskrbljenost glede uporabe pesticidov in vplivov na okoliške kmetije.⁹⁹

Dezertifikacija: prejšnja vzhodna nižinska polja, Svazi.

Študija primera: Ogroženi etiopski sloni

Varovalno območje za slone Babile v Etiopiji je dom ene najpomembnejših populacij afriškega slona na Afriškem rogu. Afriški slon je ogrožena vrsta. Na varovalnem območju živijo tudi črnogrivi levi (nacionalni simbol Etiopije), leopardi, babuni in črno-bele opice colobus, območje pa je priznано tudi kot "globalno pomembno za ptice".

Ocenjujejo, da v Babile živi več kot 300 slonov, ki se gibljejo po obsežnem območju. V zadnjih letih je naraščajoče lokalno prebivalstvo v iskanju novih kmetijskih zemljišč poseglo na to območje.

Etiopska vlada vidi izboljšanje oskrbe z energijo kot ključno za razvoj države in je vneta zagovornica agrogoriv, kot vira goriva in kot dohodek od izvoza. Objavila je strategijo za agrogoriva, ki namenja 700.000 ha zemljišč za pridelavo sladkornega trsa, 23 milijonov hektarov zemljišč pa označuje kot primernih za nasade jatrofe in kloščevca.¹⁰⁰

V marcu 2007 je v varovalno območje Babile prispel nov "kmet". Nemški proizvajalec agrogoriv Flora EcoPower je dobil dostop do 10.000 ha zemljišč za pridelavo kloščevca. Skoraj vsa zemljišča se nahajajo znotraj meja varovalnega območja in vključujejo tudi predele, ki jih sloni uporabljajo za pašo. Upravniki varovanega območja niso vedeli, da je to zemljišče dobilo podjetje. Pri Flora EcoPower so začeli odstranjevati rastlinje s traktorji; delo je potekalo tri dni, preden je vmes posegla Etiopska uprava za zavarovana območja. Po razpravah so na Flora EcoPower dejali, da se ne bodo širili globlje v zavarovano območje.¹⁰¹

Presoja vplivov na okolje, ki je bila opravljena po tem, ko so se začela dela, je pokazala, da je nasad kloščevca vdrl v habitat slonov. Opozorila je tudi, da je nasad zmanjšal obseg pašnikov, ki so na voljo lokalnim kmetom, ter povzroča tveganje, da bodo zdaj verjetno pasli svoje živali znotraj varovalnega območja.

Po posredovanju vlade so varovalnemu območju za nadomestilo dodelili dodatno zemljišče, ki ga tudi uporabljajo sloni.

5.9. Pomanjkanje vode in izsušitev vodnih virov

Nekatere rastline, ki jih gojijo za agrogoriva, kot je sladkorni trs, zahtevajo namakanje in jih je možno gojiti samo na območjih, kjer je možna primerna oskrba z vodo. Druge kulture, kot je jatrofa – za katero trdijo, da raste v sušnih razmerah – vseeno potrebujejo vodo, zlasti v začetnem obdobju rasti.

Rastline za agrogoriva v resnici opisujejo kot "ene najbolj žejnih kmetijskih rastlin na planetu", zaradi količine vode, ki je potrebna za izdelavo goriva. Za pridelavo soje, potrebne za izdelavo enega litra biodizla, je treba 9.100 litrov vode. Liter bioetanola iz koruze zahteva 4.000 litrov¹⁰², liter bioetanola iz sladkornega trsa pa lahko porabi tudi do 4.000 l vode.¹⁰³

"Namakanje posestev tujih vlagateljev lahko jemlje vodo drugim uporabnikom na istem območju ali iz okoljskih krogotokov, intenzivna uporaba kmetijskih kemikalij pa prispeva k problemu kakovosti talnih in površinskih voda."
IFPRI, april 2009¹⁰⁴

V nekaterih delih Afrike so zaloge vode že preobremenjene. Ponavljajoče se suše so povzročile, da eden od 10 Kenijcev potrebuje pomoč v hrani.¹⁰⁵ Mnogi pastirji goveda so bili prisiljeni zapustiti svoje črede in iskati druge načine preživetja.¹⁰⁶ Pa vendar je kenijska vlada sklenila dogovor s Katarjem za pridelavo hrane na območju delte reke Tana – območja, ki je dom pastirjem, ki uporabljajo zemljišča za skupnostno pašo.¹⁰⁷ Prejšnje načrte za gojenje sladkornega trsa na območju so blokirala sodišča.¹⁰⁸

Medvladni odbor za podnebne spremembe (IPCC) je napovedal, da bodo deli Afrike zaradi podnebnih sprememb verjetno postali bolj suhi, z manj zanesljivimi padavinami. Območje afriških zemljišč, razvrščenih med "suha", bi se lahko povečalo na do 90 milijonov ha. Pomanjkanje vode bo prizadelo pridelke in na nekaterih območjih onemogočilo živinorejo.¹⁰⁹

Nasad MoçamGalp v Mozambiku.

Vplivi

Najbolj dragocene afriške vire, njeno biotsko raznovrstnost, zemljo in ljudi, izkoriščajo za izvoz goriv v energije lačne države – vključno z EU, ZDA, Kitajsko, Indijo.”

Afriška mreža za biotsko raznovrstnost¹¹⁰

5.10. Gensko spremenjena agrogoriva?

Pritisk po povečanju donosov, zlasti v težkih rastnih razmerah, je biotehnološka industrija izkoristila kot priložnost za uvajanje gensko spremenjenih (GS) sort kmetijskih rastlin, vključno za agrogoriva.

Afrika se upira poskusom uvajanja GS rastlin za prehrano – te je možno komercialno gojiti samo v treh afriških državah¹¹¹, toda biotehnološka podjetja rastline za agrogoriva vidijo kot možen novi trg in vrsta podjetij vlaga denar v raziskave.

Raziskovalci na Državni univerzi v Pennsylvaniji v ZDA iščejo boljše sorte jatrofe, vključno z GS jatrofo¹¹², pa tudi Gatesova fundacija spodbuja biotehnološke rešitve za afriško kmetijstvo.¹¹³ Shell se ukvarja z raziskavami GS kasave.

Biotehnološka industrija si prizadeva, da bi jo obravnavali kot del rešitve za boj proti podnebnim spremembam, in v Afriki vidi ogromen možni trg.

5.11. Uničujoča ocena?

Te daljnosežne skrbi glede vpliva pridelave agrogoriv so mnoge navedle, da izrečejo opozorila glede razvoja na tem področju.

Študija Okoljskega programa Združenih narodov je opozorila na nevarnosti za “naravne ekosisteme z visoko vrednostjo” zaradi širitve obdelovalnih zemljišč.

Ugotovila je, da: “Svetovni naravni viri ne dovoljujejo, da bi se preprosto preusmerili s fosilnih virov na biomaso ter ob tem ohranjali sedanje vzorce potrošnje”.¹¹⁴

5.12. Neuresničene sanje?

Dejansko obstajajo znaki, da bi lahko kmalu začutili kruto realnost razmaha agrogoriv. Nekatera podjetja, ki so prišla z velikimi obljubami, so se medtem že umaknila.

Švedsko podjetje Sekab, ki je veljalo za enega največjih evropskih proizvajalcev agrogoriv¹¹⁵, je odšlo iz Afrike. To odločitev so sprejeli po svojem poslovanju v Tanzaniji.¹¹⁶ Podjetje je pridobilo tudi zemljišča v Mozambiku.

V podjetju so leta 2008 rekli: “Prizadevamo si pomagati Tanzaniji in Mozambiku, da bi se v 20 letih osvobodila svoje odvisnosti od nafte, znatno povečala svojo proizvodnjo električne energije in istočasno izvozila več milijard litrov etanola iz tovarn, ki jih načrtujemo”.¹¹⁷ Vendar pa so v februarju 2009 napovedali, da prodajajo ali zaključujejo svoje dejavnosti v Afriki, da bi se “prilagodili sedanjim tržnim razmeram”.¹¹⁸

D1 Oils, ugledno britansko podjetje, ki je promoviralo jatrofo v Afriki in Indiji, je bilo prisiljeno prekiniti svoje dejavnosti v Svaziju, ko je vlada odredila izvedbo strateške presoje vplivov na okolje.¹¹⁹ D1 Oils je za promocijo jatrofe uporabila evangeličanski pristop, prepričujoč rok zvezdnika Boba Geldofa, naj zatrjuje, da kultura “lahko spremeni življenje”.¹²⁰

Združeno podjetje D1 Oils z naftnim velikanom BP je prav tako prenehalo delovati potem, ko ga je BP v letu 2009 zapustil.¹²¹

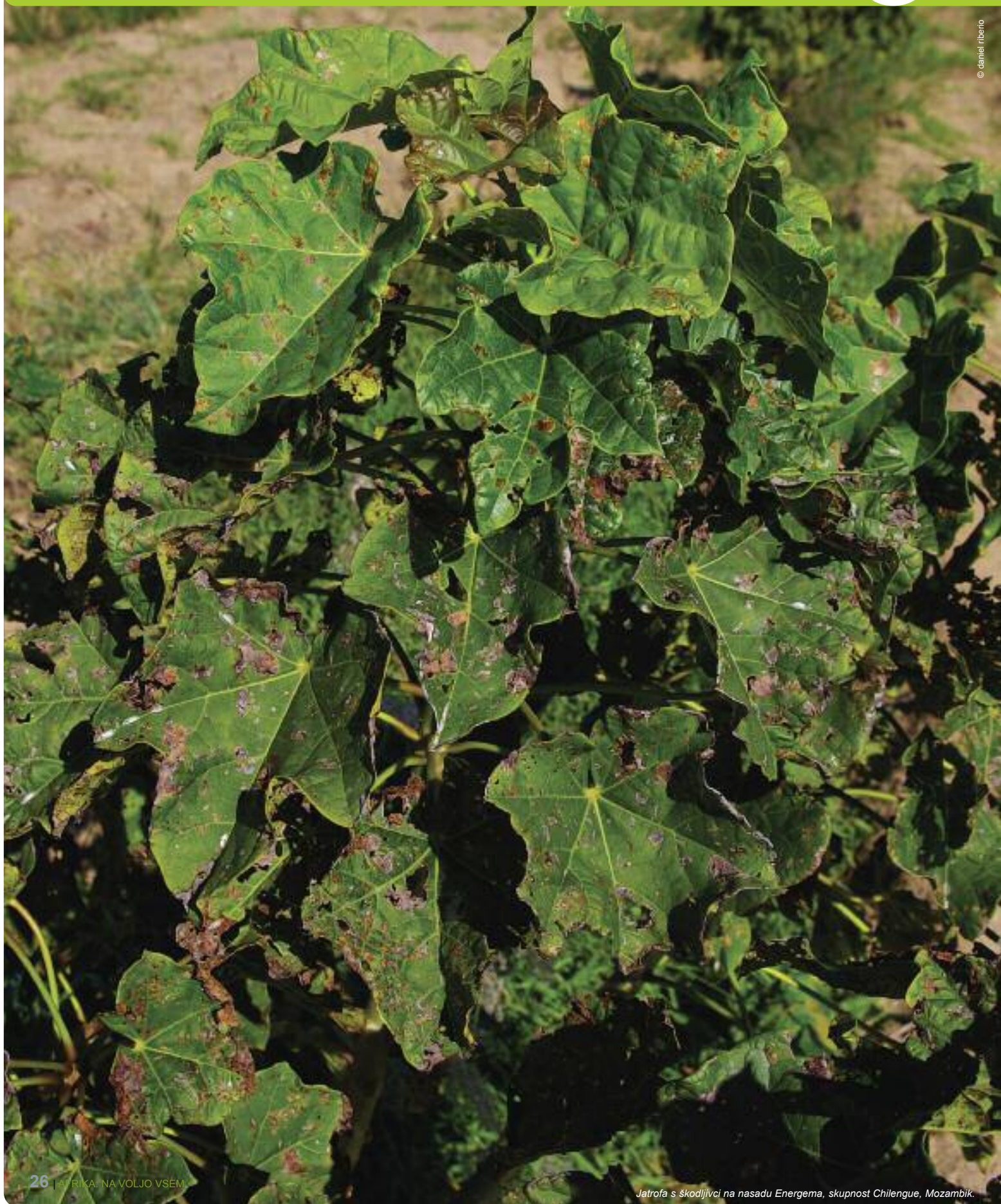
Primer projekta jatrofe v Mozambiku. D1 Oils – Maputo.

Načrti za proizvodnjo etanola iz koruze v Južni Afriki so bili tudi neuspešni, zato ker je vlada zavrnila, da bi zagotovila velike subvencije/davčne olajšave, ki so jih zahtevala podjetja/zadruge za agrogoriva.

Ena od naložbenih analiz pravi: “Prihodnji obeti za agrogoriva ostajajo negotovi. Medtem ko trenutno obstajajo močna politična gibalna za razvoj prve generacije teh goriv, izzivi trajnosti – gospodarski, socialni in okoljski, ki so bili omenjeni prej, grozijo, da bodo to podporo spodkopali, predvsem v Evropi”.¹²²

Marca 2009 je Afriška unija pripravila nov osnutek okvira in smernic za zemljiško politiko v Afriki, katerih cilj je krepitev zemljiških pravic, povečanje produktivnosti in zagotavljanje preživetja. Ti dokumenti določajo, kako lahko afriške države razvijejo politike za podporo izboljšanju rabe zemljišč, vključno s priznavanjem pravic avtohtonega prebivalstva do zemljišč, zemljiške pravice žensk, kot tudi pravic lokalnih in skupnostnih sistemov. Priporočajo bolj celovit pristop k oblikovanju politik in ukrepov, za zagotovitev, da tržno usmerjene politike ne bodo izpostavljale ranljivih skupin nadaljnji marginalizaciji. “Zemljišča, ki so pravično porazdeljena in s katerimi se učinkovito upravlja, lahko pomagajo izkoreniniti revščino”, pravi poročilo.¹²³

- 50 Seized, The 2008 land grab for food and financial security, Poročilo GRAIN, oktober 2008.
- 51 http://www.biofuelwatch.org.uk/docs/ca_assessments.pdf.
- 52 Gibbs, H et al., Carbon payback times for crop-based biofuel expansion in the tropics: the effects of changing yield and technology, *Environ. Res. Lett.* 3 (2008) 034001 (10 s.).
- 53 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim (s. 59).
- 54 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim (s. 6).
- 55 http://www.actionaidusa.org/news/related/food_rights/women_lose_farms_to_biofuel_production/.
- 56 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim (s. 43).
- 57 Raziskava Environmental Rights Action (ERA) / Friends of the Earth Nigerija.
- 58 <http://www.theeastafrican.co.ke/news/-/2558/663988/-/qych8z/-/index.html>
- 59 Agrofuels In Africa – The Impacts On Land, Food And Forests, African Biodiversity Network, julij 2007.
- http://www.africanbiodiversity.org/abn_old/documents_SSL_items/ABN_Agrofuels_Africa.pdf
- 60 <http://www.theeastafrican.co.ke/news/-/2558/667648/-/qy9vngz/-/>.
- 61 Agrofuels and Myth of the Marginal Lands, september 2008, http://www.econexus.info/pdf/Agrofuels_&_Marginal-Land-Myth.pdf.
- 62 Ambiental, J. and Uniao Mozambique (2009): Jatropha! A socio-economic pitfall for Mozambique, objavil SwissAid. Na voljo na: www.swissaid.ch/global/PDF/entwicklungspolitik/agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- 63 Ambiental, J. and Uniao Mozambique (2009): Jatropha! A socio-economic pitfall for Mozambique, objavil SwissAid. Na voljo na: www.swissaid.ch/global/PDF/entwicklungspolitik/agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- 64 Eg Communal grazing land in the district of Chokwe in Mozambique was allocated for a 30,000 ha sugarcane project and also given to communities had been relocated from a wildlife park. Ambiental, J. and Uniao Mozambique (2009): Jatropha! A socio-economic pitfall for Mozambique, published by SwissAid. Available at: www.swissaid.ch/global/PDF/entwicklungspolitik/agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- 65 <http://ghanabusinessnews.com/2009/10/22/biofuel-africa-produces-first-50-barrels-of-biodiesel-from-jatropha-in-ghana/>.
- 66 <http://ghanabusinessnews.com/2009/07/16/biofuel-africa-says-actionaid-is-wrong-about-biofuels-in-ghana/>.
- 67 <http://www.independent.co.uk/environment/nature/wish-you-weren-here-the-devastating-effects-of-the-new-colonialists-1767725.html>.
- 68 <http://ghanabusinessnews.com/2009/09/08/ghanaian-farmers-say-lands-taken-for-jatropha-cultivation/>.
- 69 http://www.wrm.org.uy/subjects/agrofuels/Biofuel_Northern_Ghana.pdf.
- 70 http://www.wrm.org.uy/subjects/agrofuels/Biofuel_Northern_Ghana.pdf.
- 71 <http://www.biofuel.no/index.php?txt=about-us>.
- 72 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 73 Intervjuji, opravljeni na območju Volte v Gani, Friends of the Earth Gana (2008).
- 74 Mitchell, Donald, glavni ekonomist, Sporočilo o naraščajočih cenah hrane. Development Prospects Group, World Bank, Washington, april 2008.
- 75 <http://www.fao.org/hunger/erv/>.
- 76 Crop prospects and food situation, FAO, februar 2010, <http://www.fao.org/docrep/012/ak343e/ak343e00.pdf>.
- 77 <http://www.wfp.org/countries/ethiopia>.
- 78 <http://af.reuters.com/article/topNews/idAFJOE59S0L320091029>.
- 79 <http://www.smartoil.net/fp.html>.
- 80 von Braun, J in Meinzen-Dick, R, April 2009, "Land Grabbing" by Foreign Investors in Developing Countries: Risks and Opportunities, IFPRI.
- 81 <http://allafrica.com/stories/200803270146.html>.
- 82 Ustulin, E. J. & Severo, J. R. (2001): Cana-de-Açúcar : Proteger o ambiente e continuargerando empregos. Available at: www.cna.org.br/Gleba99N/Set01/cana01.htm.
- 83 Gebremeskel, L. and Tesfaye, M. A Preliminary Assessment Of Socioeconomic And Environmental Issues Pertaining To Liquid Biofuel Development In Ethiopia, v: Agrofuel Development in Ethiopia: Rhetoric, Reality and Recommendations, Forum for Environment, august 2008.
- 84 http://www.energim.com/energim_biofuels.asp.
- 85 Ambiental, J. and Uniao Mozambique (2009): Jatropha! A socio-economic pitfall for Mozambique, objavil SwissAid. Na voljo na: www.swissaid.ch/global/PDF/entwicklungspolitik/agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- 87 Cotula, L., Vermeulen, S., Leonard, R. in Keeley, J., 2009, Land Grab or Development Opportunity? Agricultural Investment and International Land Deals in Africa, IIED/FAO/IFAD, London/Rim.
- 88 <http://www.jatrophaafrica.com/investment.html>.
- 89 Ambiental, J. and Uniao Mozambique (2009): Jatropha! A socio-economic pitfall for Mozambique, objavil SwissAid. Na voljo na: www.swissaid.ch/global/PDF/entwicklungspolitik/agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- 90 <http://www.wfp.org/countries/mozambique>.
- 91 Jatropha Wonder Crop? Experience from Swaziland, Friends of the Earth, maj 2009.
- 92 Ambiental, J. and Uniao Mozambique (2009): Jatropha! A socio-economic pitfall for Mozambique, objavil SwissAid. Na voljo na: www.swissaid.ch/global/PDF/entwicklungspolitik/agrotreibstoffe/Report_Jatropha_JA_and_UNAC.pdf
- 93 Plant Research International, October 2007, Claims and facts on jatrophacurcas L, REE Jongshaap et al, Wageningen UR.
- 94 Agrofuels In Africa – The Impacts On Land, Food And Forests, African Biodiversity Network, julij 2007.
- 95 von Braun, J in Meinzen-Dick, R, April 2009, "Land Grabbing" by Foreign Investors in Developing Countries: Risks and Opportunities, IFPRI.
- 96 Center for Environmental Development/Friends of the Earth Kamerun (CED/FoEC). Glej tudi <http://www.wrm.org.uy/plantations/material/oilpalm2.html#Cameroun>.
- 97 <http://allafrica.com/stories/200901150719.html>.
- 98 <http://www.africanbiodiversity.org/media/1210585739.pdf>
- 99 Salihi, Abdullahi. NNPC's ethanol Project And the Fate of Gombe Communities : Daily Independent, torek, 20. maj 2008. Na voljo tudi na <http://www.punchontheweb.com/Article.aspx?theartic=Art200805151433562>.
- 100 Gebremeskel, L., in Tesfaye, M. A Preliminary Assessment Of Socioeconomic And Environmental Issues Pertaining To Liquid Biofuel Development In Ethiopia, v: Agrofuel Development in Ethiopia: Rhetoric, Reality and Recommendations, Forum for Environment, august 2008.
- 101 Demeke, Y. in Akilu, N. Alarm Bell For Biofuel Development In Ethiopia: The Case Of Babille Elephant Sanctuary, v: Agrofuel Development in Ethiopia: Rhetoric, Reality and Recommendations, Forum for Environment, august 2008.
- 102 <http://www.reuters.com/article/environmentNews/idUSL3163571270070601>.
- 102 Independent, Wish you weren't here, Independent on Sunday, 9 august 2009, <http://www.independent.co.uk/environment/nature/wish-you-weren-here-the-devastating-effects-of-the-new-colonialists-1767725.html>.
- 103 <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5gZ2X0kbwm0tcP7J18t5K7D13qxWw>
- 103 http://www.iwml.cgiar.org/News_Room/pdf/Subir%20Roy%20-%20Where%27s%20the%20water%20to%20grow%20biofuels.pdf.
- 104 von Braun, J in Meinzen-Dick, R, April 2009, "Land Grabbing" by Foreign Investors in Developing Countries: Risks and Opportunities, IFPRI.
- 105 <http://www.wfp.org/countries/kenya>.
- 106 <http://www.guardian.co.uk/world/2009/sep/13/drought-kenya-nomads>.
- 107 <http://www.thenational.ae/article/20090606/FOREIGN/706059888/1135>.
- 108 <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/7513444.stm>.
- 109 Boko, M., I. Niang, A. Nyong, C. Vogel, A. Githeko, M. Medany, B. Osman-Elasha, R. Tabo in P. Yanda, 2007: Africa. Climate Change, 2007: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, M.L. Parry, O.F. Canziani, J.P. Palutikof, P.J. van der Linden in C.E. Hanson, Eds., Cambridge University Press, Cambridge UK, 433-467.
- 110 Agrofuels In Africa – The Impacts On Land, Food And Forests, African Biodiversity Network, julij 2007.
- 111 <http://www.zmag.org/znet/viewArticle/22549/>
- http://www.biosafetyafrica.net/index.html/images/stories/dmdocuments/AU_Biosafety-brief.pdf.
- 112 <http://www.reeis.usda.gov/web/crisprojectpages/213440.html>.
- 113 <http://www.zmag.org/znet/viewArticle/22549>.
- 114 http://www.unep.fr/scp/rpanel/pdf/Assessing_Biofuels_Full_Report.pdf.
- 115 <http://www.reuters.com/article/marketsNews/idUSL310422520090320?sp=true>.
- 116 <http://www.lars.intanzania.org/debates-sekab-worlds-apart/>.
- 117 http://www.sekab.com/Eng2/Information%20pages/Information%20PDF/080312-%20Pressinformation_Ethanol_in_Africa.pdf.
- 118 <http://www.sekab.com/Eng2/Information%20pages/Information%20PDF/090220%20-%20Structural%20reorganisation%20of%20SEKAB.pdf>.
- 119 http://www.foe.co.uk/resource/reports/jatropha_wonder_crop.pdf.
- 120 <http://www.newstatesman.com/society/2007/10/jatropha-india-biofuels>.
- 121 <http://www.d1plc.com/news.php?article=197>.
- 122 <http://www.insightinvestment.com/global/documents/riliterature/821056/Biofuels.pdf>.
- 123 <http://www.glt.net/en/newspage/african-union-endorses-framework-and-guidelines-on-land-policy-in-africa.html>.

Lakota po tujih naložbah in gospodarskem razvoju številne afriške države vodi, da podjetnikom z agrogorivi izrekajo dobrodošlico na svojih zemljiščih. Večina teh "razvojniki" so evropska podjetja, ki nameravajo gojiti rastline za agrogoriva, da bi izpolnili cilje EU glede uporabe agrogoriv v gorivih za prevoz.

Povpraševanje po agrogorivih v primeru kultur, kot so kasava, arašidi, sladki sirek in koroza, zmanjšuje zaloge hrane za potrošnike.

Neprehranske rastline za agrogoriva, kot je jatrofa, neposredno konkurirajo s prehranskimi rastlinami za rodovitno zemljo. To ogroža oskrbo s hrano v revnih skupnosti in zvišuje stroške razpoložljive hrane. Kmetje, ki se preusmerijo na gojenje kultur za agrogoriva, tvegajo, da ne bodo mogli prehraniti svojih družin.

Medtem ko tuja podjetja dajejo prazne obljube glede potrebe po "trajnostnem razvoju", proizvodnja agrogoriv in povpraševanje po zemljiščih povzroča izgubo pašnikov in gozdov, uničevanje naravnih habitatov in povečanje emisij toplogrednih plinov. V Etiopiji je ogroženi afriški slon zaradi grabeža zemljišč za agrogoriva izpostavljen še večji nevarnosti.

Pridelava rastlin za agrogoriva poleg tega tudi jemlje vodo iz tistih predelov celine, kjer je suša že problem.

Medtem ko politiki obljublajo, da bodo agrogoriva njihovim državam omogočila lokalno oskrbo z energijo, pa je resničnost taka, da večina tujih podjetij razvija agrogoriva za prodajo na mednarodnem trgu.

Tako kot so afriška gospodarstva doživela izkoriščanje fosilnih goriv in drugih naravnih virov v korist drugih držav, obstaja tveganje, da bodo agrogoriva izvažali v tujino, koristi za lokalne skupnosti in nacionalna gospodarstva pa bodo minimalne. Državam bodo ostala osiromašena tla, izsušene reke in uničeni gozdovi.

Nasad olje palme podjetja BIDCO na otočju Kalangala, Viktorijino jezero, Uganda.

Sadež oljne palme.

Dodatek

Primeri grabeža zemljišč za agrogoriva v Afriki

Prosimo upoštevajte: zaradi omejenih uradnih podatkov, dostopnih javnosti, ta seznam ni popoln, vendar pa nakazuje sedanji obseg grabeža zemljišč. Poleg tega se stanje hitro spreminja, saj gredo podjetja v stečaj, jih kupijo druga, ali pa nastajajo nova. To, kar prikazujemo, je torej le posnetek prikaza obsega grabeža zemljišč.

Druge države, ki niso posebej omenjene, a so znane kot tarče izvajalcev grabeža, so Kenija, Uganda, Zambija in Sudan.

Angola

Vlada je objavila načrte za dodelitev 500.000 ha zemljišč za proizvodnjo agrogoriv.¹ To je dodaten obseg, poleg drugih velikih širitev za riž in banane, ki jih izvajajo Chiquita, Lonrho in Kitajska.

Biocom je v letu 2009 začel s sajenjem sladkornega trsa na 30.000 ha. Biocom je partnerstvo med brazilskim podjetjem Odebrecht, angolskim Damer in angolsko državno naftno družbo Sonangol. To je po poročanju prvi projekt za agrogoriva, ki je zaživel v Angoli, kjer skuša vlada po desetletjih vojne oživiti kmetijstvo. Portugalsko podjetje Quifel Natural Resources načrtuje tudi pridelavo sončnic, soje in jatrofe v južni provinci Cunene. Družba načrtuje lokalno spravilo, pridelek pa namerava izvoziti v Evropo za predelavo.²

Portugalska družba Gleinol je domnevno tudi začela s pridelavo za biodizel na 700 hektarjih, kar pa naj bi v letu 2009 po poročilih povečala na 13.000 hektarjev.³

Sonangol, angolsko državno naftno podjetje, in italijanski naftni konzorcij ENI načrtujeta širitev obstoječih nasadov palmovega olja za proizvodnjo agrogoriv v angolski provinci Kwanza Niorte.⁴

Kamerun

SOCAPALM, nekdanje podjetje v državni lasti, sedaj delno v lasti francoske skupine Bolloré, je objavilo načrte za povečanje pridelave oljne palme. SOCAPALM ima nasade v primorskih, južnih in osrednjih regijah Kameruna in je podpisalo 60-letni zakup za 58.000 ha zemljišč v letu 2000.⁵ Bolloré ima v neposredni lasti Safacam, 8.800-hektarski nasad.⁶

Kongo

Demokratska republika Kongo doživlja nekaj največjih projektov za razvoj agrogoriv. V juliju 2009 je kitajsko podjetje ZTE Kmetijske dejavnosti objavilo načrte za vzpostavitev milijon ha nasada oljne palme za proizvodnjo agrogoriv v državi Kongo. ZTE je na začetku leta 2007 napovedalo, da bo vložilo 1 milijardo ameriških dolarjev v nasad velikosti 3 mio h.⁷ Italijansko energetska združenje ENI je tudi napovedalo ogromen nasad oljne palme na 70.000 ha, kot del svojega projekta "Hrana in biodizel".⁸

Etiopija

Etiopija je rezervirala približno 1,6 milijona hektarjev zemljišč za vlagatelje, ki bi bili pripravljeni razviti tržne kmetije; do julija 2009 je 8.420 tujih in lokalnih vlagateljev poročalo, da so dobili dovoljenja za tržna kmetijska posestva.⁹ Vlada je oddala več kot 300.000 ha za energetske rastline, vendar še potekajo pogajanja o znatnem povečanju tega obsega. 1.390.000 ha so opredelili kot območja, primerna za namakanje, in kot rečne bazene za nasade sladkornega trsa. Približno 23 milijonov hektarov zemljišč so opredelili kot primernih za jatrofo.¹⁰

Tabela 1. Primeri zemljišč, ki so jih po poročilih namenili za naložbe v agrogoriva

podjetje	država	namenjena zemljišča (ha)	vrsta kulture	vir
National Biodiesel Corporation	Etiopija (80% v lasti UK Sun Biofuels)	80.000 ha	jatrofa	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
Sun Biofuels	Velika Britanija	5.000 ha, od katerih je zasajenih samo 1.000 ha	jatrofa	www.sunbiofuels.com/projects.html?projectId=4
Amabasel Jatropha Etiopija project	Etiopija	20.000 ha	jatrofa	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
Jatropha Biofuels Agro Industry	Etiopija	100.000 ha	jatrofa	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
IDC Investment	Danska/ Etiopija	15.000 ha	jatrofa	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
Jemal Ibrahim	Etiopija	7,8 ha	kloščevec	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
BDFC	Brazilija	18.000 ha, zagotovljenih dodatnih 13.000 ha 30.000 ha prek pogodbenih pridelovalcev	sladkorni trs/ sladkorna pesa	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, September 2008
Flora EcoPower	Nemčija/ Luksemburg	56.000 ha, koncesije za nadaljnjih 200.000 ha	kloščevec/ jatrofa	Flora EcoPower website www.floraecopower.com/products.html
Petro Palm Corporation	Avstrija/ZDA	50.000 ha	kloščevec/ jatrofa	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
VATIC International Indija/ Etiopija Business	Indija/ Etiopija	20.000 ha	n.p.	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008
Global Energy	Izrael	2.700 ha, 7.500 ha prek pogodbenih pridelovalcev	kloščevec	Rapid Assessment of Biofuels Development Status in Ethiopia, MELCA Mahiber, september 2008

Dodatek

Gana

Gana je s svojimi razmeroma stabilnimi političnimi razmerami in primernim podnebjem očitna "vroča točka" za pridobivanje zemljišč za gojenje jatrofe.

Tabela 2. Primeri zemljišč, ki so jih po poročilih namenili za naložbe v agrogoriva v Gani

podjetje	država	pridobljena zemljišča (ha)	vrsta kulture	vir
Agroils	Italija	Trenutno pridelujejo na 10.000 ha. Pridobljene pravice za 105.000 ha.	jatrofa	spletna stran Agroils: http://www.smartoil.net/fp.html
Galten Global Alternative Energy	Izrael	zakupljenih 100.000 ha, zasajenih 1.000 ha	jatrofa	spletna stran Galten: http://www.galtengroup.com/company.html
Gold Star Farms	Gana	približno 14.000 ha	jatrofa	spletna stran Goldstar Farms: http://goldstarfarms.com/ghana_farms.html
Jatropha Africa	Velika Britanija/Gana	pravice za pridelavo na 120.000 ha	jatrofa	www.worldbioenergy.org/pdf/WBM_no2_2008_small.pdf (opomba: matično podjetje Lion Bridge Ventures je šlo v stečaj junija 2009)
Biofuel Africa	Norveška	okoljska odobritev za več kot 27.000 ha, trenutno 660 v tržni pridelavi	jatrofa in druge kulture	Sporočila za javnost Biofuel Africa, www.biofuel.no , 14. oktober 2009 in 28. februar 2008.
ScanFuel	Norveška	400.000 ha (60% za agrogoriva)	jatrofa	Agencija Reuters, 21. november 2008 http://in.reuters.com/article/oilRpt/idINLK55111220081121 Ghana Business News, 23. februar 2010 http://www.ghanabusinessnews.com/2010/02/23/scanfuel%E2%80%99s-ghana-jatrofa-plantation-wipes-out-settlements-farms/
Kimminic Corporation	Kanada	13.000 ha	jatrofa	spletna stran Kimminic: http://www.kimminic.com/index.htm

Kenija

Japonska družba Biwako Bio-Laboratory je v letu 2007 napovedala, da namerava posaditi 30.000 ha dreves *Jatrofa curcas*, in jih v 10 letih razširiti na 100.000 ha.¹²

Belgija družba HG Consulting je od pogodbenih pridelovalcev prevzela financiranje projekta Ngima za uporabo sladkornega trsa po pogodbenem gojenju, v obsegu 42.000 hektarjev.¹³

Kanadsko podjetje Bedford Biofuels je pridobilo 160.000 ha za jatrofo in si zagotovilo nadaljnjih 200.000 hektarov.¹⁴

Madagaskar

Na Madagaskarju je podjetje GEM BioFuels iz Velike Britanije najelo več kot 490.000 ha zemljišč - okoli 20% obdelovalnih zemljišč v državi – za gojenje jatrofe; do sedaj je zasadilo 55.700 ha (januar 2010).¹⁶

Mozambik

Ocenjujejo, da so vlagatelji v agrogoriva do konca leta 2007 zaprosili za pridobitev pravic za kar 5 milijonov hektarjev obdelovalnih zemljišč; obstajajo nepreverjena poročila, da je

vlada samo v letu 2007 prejela več kot 3.000 predlogov, povezanih z agrogorivi.¹⁷ Trenutno je za pridelavo jatrofe namenjenih več kot 183.000 ha obdelovalnih zemljišč.

Tabela 3. Primeri zemljišč, ki so jih po poročilih namenili za naložbe v agrogoriva v Mozambiku

podjetje	država	pridobljena zemljišča (ha)	vrsta kulture	vir
D1 Oils	Velika Britanija	5.348 ha	jatrofa	podatki CEPAGRI (Centro de Promoção Agrícola), Ministrstvo za kmetijstvo
Energem Resources	Kanada	Pravice za 60.000 ha, potekajo pogovori o nadaljnjih več kot 60.000 ha v drugih pokrajinah; 2.000 ha zasajenih	jatrofa	Razgovor, opravljen med študijo <i>Jatrofa! Socio-ekonomska past za Mozambik</i> . Spletna stran podjetja: http://www.energem.com/energem_biofuels.asp
SGC Energia	Portugalska	20.000 ha	jatrofa	podatki CEPAGRI (Centro de Promoção Agrícola), Ministrstvo za kmetijstvo
Elaion Ag	Nemčija	1.000 ha	jatrofa	spletna stran Elaion: www.elaion-ag.de
Galp Energia	Portugalska	5.000 ha	jatrofa	Razgovor, opravljen med študijo <i>Jatrofa! Socio-ekonomska past za Mozambik</i> .
Sun Biofuels	Velika Britanija	6.000 ha, v pričakovanju širitve na 15.000 ha	jatrofa	spletna stran podjetja: http://www.sunbiofuels.com/projects.html?projectId=2&page=0
Aviam	Italija	10.000 ha	jatrofa	Javni vir – Jornal Notícias (http://www.jornalnoticias.co.mz/pls/notimz2/getxml/pt/contentx/725250) company website: http://www.aviam.it/eng/progetto.html
Viridesco	Velika Britanija	10.000 ha	jatrofa	spletna stran Viridesco (www.viridesco.com)

Sun Biofuels – Manica, Mozambik.

Dodatek

Nigerija

Zemljišča je večinoma pridobilo podjetje v državni lasti Nigerian National Petroleum Corporation (NNPC), s tujim kapitalom in znanjem.

Tabela 4. Primeri zemljišč, ki so jih po poročilih namenili za naložbe v agrogoriva v Nigeriji

podjetje	država	namenjena zemljišča (ha)	vrsta kulture	vir
NNPC	Nigerija	200 kvadratnih kilometrov	sladkorni trs	lokalna informacija
NNPC	Nigerija	20.000 ha	sladkorni trs	http://www.tribune.com.ng/18072008/tue/eog.html : Gombe Alternative source of energy Biofuel blazes the trail – Fadare, Sola. 15. julij 2008
NNPC	Nigerija	20.000 ha	kasava in sladkorni trs	Daily Trust (18. julij 2006) Can Nigeria Develop Ethanol As alternative Fuel? – analiza novice. Abuja
Kwara Casplex Limited	Nigerija	15.000 ha	kasava	http://www.tradeinvestnigeria.com/news/621995.htm : Študija primera: Innovative agriculture project set to take off in Kwara – Maritz, Jaco. 18. junij 2008
NNPC	Nigerija	30.000 ha	kasava	Inyang, Bassey, Cross River and NNPC Partner On Biofuel Plants Daily Independent (6. februar 2008)
Global Biofuels Limited	Nigerija	11.000 ha	sladki sirek	Jakpor, Francis Biofuel Company unveils renewable source of energy, Lagos, BusinessDay, 13. julij 2008 http://www.businessdayonline.com/energy/12883.html
NNPC	Nigerija	10.000 ha	kasava	http://www.guardiannewsngr.com/news/article/19/010606
Global Biofuels Limited	Nigerija	30.000 ha	sladki sirek	http://www.globalbiofuelsltd.com/news/chairmanspeech.html

Sierra Leone

Tabela 5. Primeri zemljišč, ki so jih po poročilih namenili za naložbe v agrogoriva v Sierr Leone

podjetje	nacionalnost	pridobljena zemljišča (ha)	vrsta kulture	vir
ime neznano	kitajska	5.000	sladkorni trs	lokalne informacije, zbrali FoE Sierra Leone
ime neznano	kitajska	2000	koruza	lokalne informacije, zbrali FoE Sierra Leone
ime neznano	kitajska	1.500	sladki krompir in kasava	lokalne informacije, zbrali FoE Sierra Leone
ime neznano	kitajska	2.000	jatrofa in kasava	lokalne informacije, zbrali FoE Sierra Leone
Addax Bioenergy	švicarska	26.000	sladkorni trs	Turay, Andrew. 12. junij 2008. Potencial Afrike za biomaso in proizvodnjo agrogoriv glede na merila EU za trajnostnost. Evropski parlament, delavnica: trajnostna proizvodnja agrogoriv v tropskih in subtropskih državah. http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies.do?language=EN s 17.

Tanzanija

Približno 40 podjetij v tuji lasti, vključno z britanskim podjetjem BioFuels (ki je pridobilo 8.000 ha "degradiranega" gozda za gojenje jatrofe)¹⁸ in D1 Oils, je vlagalo v razvoj agrogoriv v Tanzaniji, v okviru podpore mednarodnih razvojnih agencij, kot so Pobuda EU za energijo (EUEI), Svetovna banka, USAID in DFID.

Nasade sladkornega trsa so načrtovali v bazenu Wami, v Ruipa, Kilosa in na planoti Usangu. Projekt palmovega olja, ki je vključeval pogodbene pridelovalce, so predlagali za Kigomo, D1 Oils pa načrtuje sheme pogodbene pridelave za jatrofo in sončnice.

Po lokalnih in mednarodnih protestih naj bi tanzanijska vlada po poročilih prekinila naložbe v projekte za agrogoriva, dokler ne bodo vzpostavljeni jasni postopki in politike.¹⁹ Ni pa ni nobenih trdnih dokazov, ki bi kazali, da se je to res zgodilo.

- Angolski namestnik ministra za urbanizacijo in okolje, Mota Liz, v govoru na 16. zasedanju Komisije ZN za trajnostni razvoj. <http://www.iisd.ca/download/pdf/enb05264e.pdf>
- AFP, <http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5gZ2X0kbwm0tcP7J18t5K7D13qxWw>
- <http://www.mcauhub.com.mo/en/news.php?ID=6672>
- http://www.ipim.gov.mo/group_detail.php?tid=12976&type_id=20
- <http://allafrica.com/stories/200901150719.html>
- <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAJA2547p081-084.xml0/france-interview-vincent-bollorebollore-contre-attaque.html>
- http://news.mongabay.com/2009/0710-drc_china_palm_oil.html
- <http://www.eni.it/attachments/media/press-release/2008/05/congo-19may-08-eng/ProgettoFoodPlusBiodieselENG.pdf>
- Etiopija pripravlja zemljišča za tuje vlagatelje, Reuters, 29. julij 2009, <http://in.reuters.com/article/domesticNews/idINLT58431220090729>
- Rezene Fessehaie, nacionalni koordinator, Etiopski inštitut za kmetijsko raziskovanje, Regionalna delavnica IUCN o proizvodnji agrogoriv in invazivnih vrstah, 20.-22. april, Nairobi, Kenija.
- <http://www.addisfortune.com/Hiber%20Sugar%20Joins%20Forces%20for%20Convenience%20Sake.htm>
- <http://allafrica.com/stories/200711190217.html>
- <http://www.hgconsulting.eu/Ngima-Project-at-Homa-Bay.html>
- <http://www.bedfordbiofuels.com/company/plantations/>
- <http://www.gembiofuels.com/>
- http://www.gembiofuels.com/images/stories/docs/Operational_Update_0110.pdf
- Welz, A. (2009). Ethanol's African Land Grab. Na voljo na <http://www.motherjones.com/environment/2009/03/ethanol-african-landgrab#comment>
- <http://www.sunbiofuels.com/projects.html?projectId=1&page=1>
- <http://www.theeastafrican.co.ke/news/-/2558/667648/-/qy9vngz/-/>

© Yonge Nawe

Nasad podjetja D1 Oils v Svaziju.

Skupine, članice Friends of the Earth Africa

Gana Friends of the Earth Ghana
Južna Afrika GroundWork / Friends of the Earth South Africa
Kamerun Centre pour l'Environnement et le
Development Cameroun
Liberija Sustainable Development Institute/
Friends of the Earth Liberia
Mali Guamina / Friends of the Earth Mali
Malavi Citizens for Justice / Friends of the Earth Malawi
Mavricij Maudesco / Friends of the Earth Mauritius
Mozambik Justica Ambiental (JA!) /
Friends of the Earth Mozambique
Nigerija Environmental Rights Action /
Friends of the Earth Nigeria
Sierra Leone Friends of the Earth Sierra Leone
Svazi Yonge Nawe Environmental Action Group /
Friends of the Earth Swaziland
Tanzanija Lawyers' Environmental Action Team (LEAT) /
Friends of the Earth Tanzania
Togo Les Amis de la Terre / Friends of the Earth Togo
Tunizija ATPNE / Friends of the Earth Tunisia
Uganda National Association of Professional Environmentalists
(NAPE) / Friends of the Earth Uganda

Skupine, članice Friends of the Earth Europe

Anglija, Wales in Severna Irska Friends of the Earth
Avstrija Global 2000
Belgija Les Amis de la Terre
Belgija (Flamska & Bruselj) Voor Moeder Aarde
Bolgarija Ecoglasnost
Ciper Friends of the Earth
Češka republika Hnutí Duha
Danska NOAH
Estonija Eesti Roheline Liikumine
Finska Maan Ystävät Ry
Francija Les Amis de la Terre
Gruzija Sakhartvelos Mtsvaneta Modzraoba
Hrvaška Zelena Akcija
Irska Friends of the Earth
Italija Amici della Terra
Latvija Latvian - Vides Aizsardzības Klubs
Litva Lietuvos Zaliuju Judėjimas
Luksemburg Mouvement Ecologique
Madžarska Magyar Természetvédők Szövetsége
Makedonija Dvizhenje na Ekologistite na Makedonija
Malta Moviment għall-Ambjent
Nemčija Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland (BUND)
Nizozemska Vereniging Milieudefensie
Norveška Norges Naturvernforbund
Poljska Polski Klub Ekologiczny
Škotska Friends of the Earth Scotland
Slovaška Priatel'ia Zeme - Slovensko
Španija Amigos de la Tierra
Švedska Miljöförbundet Jordens Vänner
Švica Pro Natura
Ukrajina Zelenyi Svit

**Friends of
the Earth
Africa**

**Friends of
the Earth
Europe**

Inštitut za trajnostni razvoj

Metelkova 6,
1000 Ljubljana, Slovenija
tel: +386 14397 465
e: info@itr.si www.itr.si

Friends of the Earth Evropa

Mundo-b building, Rue d'Edimbourg 26,
1050 Bruselj, Belgija
tel: +32 2 893 1000 fax: +32 2 893 1035
e: info@foeeurope.org www.foeeurope.org

za ljudi | za planet | za prihodnost